

θῆ. Ἐκεῖνο πού τοὺς ἔκαμε ἐντύπωση ἦταν τὸ πάθημα τοῦ «Σωτήρα». Καθένας φανταζότανε τὴ θεϊκὴ ὄργη, μαῦρο πουλι ν' ἀκολουθῆ ἀπὸ ψηλὰ τὸ καράβι καὶ τέλος νὰ τοῦ ρίχεται καὶ νὰ τὸ πετσοκόβη μὲ ἀσπλαχνιά. Τρόμος τοὺς εἶχε κυριέψει. Καὶ ἔταν ἀκούστηκε ἡ καμπάνα τῆς θάρδιας, σηκώθηκε καθένας καὶ πῆγε νὰ πιάσῃ τὴ δουλειά του, δίχως χωρατὰ καὶ πειράγματα. Μόνον ὁ Κώστας ὁ θερμιαστῆς, πάντα ὁ ἴδιος, ἠθέλησε πάλι νὰ κεντήσῃ τὸ γέροντα:

— Ἐλα, πές μας, Μπάρμπα-Καληώρα, πόσες φορές ἐναυάγησες;

Ὁ ὑποναύκληρος τώρα σηκώθηκε πάλι ἀλύγιστος, τὰ μάτια του σπιθοβόλησαν θυμὸς καὶ φοβερίσματα καὶ μὲ τὴν ἀρβανίτικη προφορά του κομματιαστὴ καὶ βαρειά καὶ συρμένη γύρισε καὶ εἶπε:

— Μωρὲ αἴντε, πόρρρ!... Ἔσεῖς νὰ πᾶτε νὰ βυζᾶχτε γάλα κι ὕστερα νὰ ῥθῆτε νὰ μιλήσετε μεταμένα. Ἀμήμη!... τὸν καιρὸ πού γὼ ἀρμένιζα τὰ πέλαγα, ἔσεῖς δὲν εἴσαστε μωδὲ σπόρος στ' ἀχαμνὰ τοῦ πατέρα σας!...

ΤΟ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟ

Γεροντομπασμένος ὁ βασιλιάς τοῦ Λιδόργου, δὲν ἔχει ὄρεξη γιὰ τιμές, δὲν ἔχει χέρι γιὰ σκήπτρο. Σάρακας τὰ χρόνια τὸν ρίξανε στὰ γηράτειά, τὰ γηρατειὰ σάπιλα, τοῦ νέκρωσαν τὶς φιλοδοξίες. Χιόνι ρίχνει στὸν Ὀλυμπο! Ἀσπρα κατάσπρα τὰ μαλλιά, τρεμάμενα τὰ πόδια, στείρα ταφόπλακα ἢ καρδιά. Ἡ νέα ζωὴ πολυθόρυδη, μεγαλοφάνταστη, ἀντρεωμένη σκορπᾶ τριγύρω του, φεύγει καὶ χάνεται σὰν γάργαρα νερό, πού τρέχει κάτω ἀπὸ ρουπάκι κατάξερο. Πῶς νὰ τὴν αἰσθανθῆ καὶ πού νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ; Ἀδύνατο! Κράζει τὸ γιό του, μονάκριβο βλαστό, παρακαλεῖ καὶ λέγει του μὲ σθησιμένη φωνή, μὲ θολωμένα μάτια:

— Καλέ μου καὶ χρυσέ μου, ἔλα καὶ πάρε τα. Ντύσου χλαμύδα τὸ σιδεροπουκάμισο· θάλε τὸ Στέμια στεφάνι ἀγκαθερό· κράτει τὸ Σκήπτρο κεντρὶ τοῦ ἔθνους σου, δέσποζε καὶ κυβέρνα. Κυβέρνα σὰν πατέρας καὶ σὰ βασιλιάς.

Τὸ βασιλόπουλο πεισματικὰ τοῦ ἀπαντᾷ:

— Πατέρα σὲ ὀνομάζω καὶ βασιλιά σὲ προσκυνῶ. Δὲ θέλω τίποτα· δὲν πιάνω τίποτα. Κακότροπη Γοργόνα στέκεται δίπλα σου. Βασίλειο δὲν ὀρίζεις· λαὸ δὲν κυβερνᾷς. Ἡ τὴ Γοργόνα διώχῃ ἢ ἐγὼ χάνομαι.

Και παίρνει μιὰ μπρατσέρα με κόκκινο πανί, καλά τήν ἀρματώνει, βγαίνει στο πέλαγο. Δέν ἔχει χάρη μόνο τήν παλληκαριά, μὰ σμίγει και τή γνώση τὸ βασιλόπουλο. Δέν παίρνει μόνον ἀρμάτα φονικά, δοξάρια και σαγίτες, σπαθιά και ἀπελατίκια· μὰ και τροφές, βρώση και πόση για ξεγέλασμα. Παίρνει κρέατα — βόδια δλάκερα· παίρνει ψωμιά — φούρνους ἀδαπάνητους· παίρνει κρασιά — βαρέλια χιλιοστέφανα. Και δάνει πλώρη ἴσα για τὸ νησί.

— Ἡ σώνω τὸ λαό μου ἢ ἐγὼ χάνομαι, λέει ἀποφασιστικά.

Γοργόνα τὴ λένε οἱ ναῦτες, ἀλλὰ μοιάζει με σαλαμάντρα· σαλαμάντρα κυματιστή, δλογάλαζη, πέτρινο ξερονήσι ἀγάμεσα στὰ διάφανα νερά τοῦ Λιθόρνου. Ἐκεῖ πάνω φώλιαζαν οἱ Ἀράπηδες, τέσσεροι Ἀράπηδες αἰμοβόροι και ἀπάνθρωποι, στοιχειὰ τοῦ κόσμου, τρόμος τῶν θαλασσινῶν. Ἕνας πατέρας ἦταν, δυὸ του παιδιὰ κι ἕνας ἀνηψιός. Σκληρὸς ὁ πατέρας, ἀκαρδα τὰ παιδιὰ, ὁ ἀνηψιὸς θεριόψυχος. Οὔτε νόμο ξέραν, οὔτε Θεό. Μόνο μιὰ τράτα εἶχαν καλαρματωμένη και γοργοκίνητη. Φωλιασμένοι ἐκεῖ παραμόνευαν νυχτόημερα τὰ πέλαγα. Και μόλις ἔδλεπαν κακότυχο πλεούμενο, ἀπάνω του! Ποιὸς μποροῦσε νὰ γλυτώσει; Ποιὸς τολμοῦσε ν' ἀντισταθῆ; Κούρσευαν τὸ πρᾶμα, ἔτρωγαν τοὺς ἀνθρώπους, βύθιζαν τὰ πλεούμενα. Λάμιες τῆς θάλασσας κακόγγωμες.

Πολλὰ παλληκάρια κίνησαν και πῆγαν νὰ τοὺς πολεμήσουν· πολλὰ βασιλόπουλα ἠθέλησαν νὰ δοξασθοῦν με τὸ θάνατό τους. Μὰ ὅσοι κι ἂν πῆγαν, κανεὶς δέν πρόφθασε νὰ μετανιώσει για τὸ κίνημά του. Τὸ ἄχαρο νησί, σάν νὰ ἦταν δασοφυτρωμένο με λησμοδότανο, τοὺς κείμιζε παντο-

τεινά, ἔδειχνε στο λιοπύρι δωμούς τὰ κόκκαλα. Και οἱ Ἀράπηδες θεριακωμένοι, πάντα πικροὶ κι ἀδάμαστοι, καθονταν ἐκεῖ φοβέρα τοῦ ναυτοκόσμου.

Μὰ τοῦ Λιθόρνου τὸ βασιλόπουλο τρέχει γοργὰ τώρα, ἐλπιδοφορτωμένο και πολυκάτεχο. Ἡ εὐχὴ τοῦ λαοῦ γίνεται ἀέρι και φουσκώνει τὸ κόκκινο πανί· τῶν θαλασσῶν τὰ δάκρυα σμίγουν με τὸ γαλάζιο κῦμα και λαχτίζουν ἐμπρὸς στο σκαφίδι του. Ἐφτασε νύχτα στῶν κακούργων τὴ μονιά· ἔβγαλε τίς προμήθειες ὄλες. Βγάζει τὰ κρέατα — βόδια δλάκερα· βγάζει τὰ καρβέλια — φούρνους ἀδαπάνητους· βγάζει τὸ κρασί — βαρέλια χιλιοστέφανα. Βγάζει και τ' ἀπλώνει ὅλα στὴν ἀκρογιαλιά και κεῖνο κρύβεται με τὴ μπρατσέρα σ' ἕνα ἀπόσκεπο λιμανάκι. Τάχα θὰ χορτάσουν τ' ἀχόρταγα στοιχειὰ με τίς προμήθειες του;

Τὴν αὐγὴ με τὸ σύθαιμπο κατεβαίνουν οἱ Ἀράπηδες στὴν ἀκρογιαλιά, βλέπουν τὰ κρέατα και τὰ ψωμιά. Τὰ βλέπουν και ρωτᾶν ποιὸς τάχα νὰ τὰ ἴστειλε. Βέβαια κάποιος ποὺ τρομάζει τ' ὄνομά τους, τρέμει στὸν ἴσκιό τους. Μὰ τὰ ρέγονται περισσότερο παρά ν' ἀποροῦν. Κάθονται, τρῶνε και παραχορταίνου. Βλέπουν και τὸ κρασί· τὸ μυρίζονται. Περισσότερο διψοῦν παρά ξαφνίζονται. Ρίχνονται και ρουφοῦν· πάσχουν νὰ ξεδιψάσουν.

— Μὴν τὸ πίνουμε τὸ δόλιο, μπάρμπα, και δέν ξέρουμε τὸ τί μᾶς θρίσκει· λέει μιὰ στιγμὴ ὁ ἀνηψιὸς στο θεῖο του.

Χασονούσης ἐκεῖνος, δίνει του μιὰ μπάτσα και στραβώνει τὴ σαγόνα του. Και ρίχνεται πάλι στο κρασί ὁ γέρος· ρίχνονται τὰ δυὸ παιδιὰ· ρίχνεται κι ὁ ἀνηψιὸς για νὰ ξεχάσει τὸν πόνο του. Ρουφα-ρουφα τ' ἀδειάζουν τὰ βαγένια, Ἀδειάζουν τὰ βαγένια, τυλώνουν τὰ στομάχια τους, σκοτίζουν τὸ νοῦ τους. Ἀρχίζουν τὰ τραγοῦδια· πιάνουν τὸ

χορό. Χορεύουν και χορεύουν ως πού ξαπλώνονται στον άμμο αναίσθητα κορμιά. Πάγανα τώρα οι μαύροι δαίμονες!

Τότε αφήνει τον κρυφώνα του τὸ βασιλόπουλο· κοιτάζει ἀφοβα τὸς Ἀράπηδες και χαμογελά. Δὲ χάνει καιρὸ, δένει τους καλά, μὲ βαρειές ἀλυσίδες τὸς φορτώνει, σαβοῦρα ρίχνει στὴ μπρατσέρα· φτάνει γοργὰ στὸ Λιθόρνο.

— Ὁ λαὸς μου σώθηκε· συλλογιέται πασίχαρος σὲ ὄλο τὸ ταξίδι.

Ὁ γέροντας βασιλιάς ἀπάνω στὸν δλόχρυσο θρόνο του παραλυμένος κοιτάει ἀπὸ φόβο και ἀπελπισία. Ἐρημιὰ τριγύρω και θλίψη μέσα του. Ἡ Δωδεκάδα τὸν παραστέκει χλωμὴ και τ' ἄρματα λαμπρὰ προστατεύουν τὴν ἀκριβὴ ζωὴ του. Μὰ ἐκεῖνος ἀνήσυχος ἕνα ἄρμα προσμένει κι ἕνα σύμβουλο· τὸ παιδί του. Ἐμπρὸς, τὸ ἄψεγο κρύσταλλο τοῦ παραμυθιοῦ δείχνει του κάτω λιμάνι πολυθόρυβο· πανιά και ἄρμενα πλῆθος, ἀπέραντη θάλασσα πὸ ὀργώνεται ἀπὸ σκαφίδια χίλια. Τὰ σκαφίδια ὅμως δὲν ἔχουν γλώσσα γι' αὐτόν· οἱ βίγλες δὲν τοῦ δίνουν τὸ ποθητὸ σημάδι. Ἡ Γοργόνα, λέει, τοῦ κράτησε τὸν ἀκριβογιό· ἔρημος θὰ μείνει και ἄβλαστος ὁ δοξασμένος θρόνος του στὸν αἰῶνα!

Ἄξαφνα διάπλατη ἀνοίγει ἡ πόρτα και ξανθὴ ἀχτίνα μπαίνει μέσα τὸ βασιλόπουλο.

— Πατέρα σὲ ὀνομάζω και βασιλιά σὲ προσκυνῶ, λέει γονατίζοντας. Ὅλα τὰ παίρνω τώρα και σ' ἀλαφρώνω τὴ ζωὴ. Ντύνομαι τὴ χλαμύδα, τὸ σιδεροπουκάμισο· βάνω τὸ Στέμμα, στεφάνι ἀγκαθερό· παίρνω τὸ Σκήπτρο, κεντρὶ τοῦ ἔθνους μου. Κυβερνῶ σὺν πατέρας και σὺ βασιλιάς.

Δὲν πρόφτασε ν' ἀγκαλιάσει τὸ παιδί του ὁ γέροντας κι ἔξω ἀκούστηκε φωνὴ τρανολάλητη, ἄγρια και κακὴ,

λὲς και τὸ ξερονῆσι κοσμοχαλαστὴς κύκλωσε τὸ παλάτι.

— Ἐκδίκηση!... ἐκδίκηση!... διπλοτριπλώνει σὰ μεσοῦρα ἡ φωνή.

Ὁ λαὸς ξαρματώνει τὸς φρουροὺς, ἀνοίγει μὲ τὰ τσεκούρια τὲς πόρτες, ἀνεβαίνει τὲς ταπητοστρωμένες σκάλες, σχίζει κουρέλια τὲς μεταξωτὲς κουρτίνες, συντριβει τὰ βάζα, φτάνει ἀγριόθυμος ἔμπρὸς στὸ βασιλιά.

— Νὰ σὲ ρωτήσω, πατέρα μου δικαιοκρίτη· τοῦ λέει. Μὲ τί πληρώνει ἐκεῖνος πὸ πατάει τὴν καραντίνα;

— Μὲ θάνατο.

— Ὑπόγραψε.

Πατάει πρόθυμα τὴ χρυσὴ βούλα του ὁ βασιλιάς στὴ θανατικὴ ἀπόφαση. Τότε τοῦ διηγεῖται ὁ λαὸς τὸ κάμωμα τοῦ βασιλόπουλου. Κακὴ χολέρα θέριζε τὰ περίχωρα και εἶχε καραντίνα ἡ πόλη. Ὅμως τὸ βασιλόπουλο δὲν πρόσμενε πρῶτα νὰ καθαρισθῇ· ἤρθε γραμμὴ στὸ παλάτι. Μπορεῖ νὰ ἤφερε τὴν ἀρρώστια και μέσα σὰ σπίτια του.

— Εὐχαριστῶ! λέει ὁ βασιλιάς δακρύζοντας. Παιδί μου τὸ βασιλόπουλο, παιδί μου κι ὁ νόμος. Τὸ βασιλόπουλο ἀδίκησε τὸ νόμο· ἐκεῖνος θὰ χάσει τὸ βασιλόπουλο.

Πῆραν τὸ μονάκριβο δλαστό, στ' ἀνθη τὸν ἔντυσαν και τὸ ἄσπλαγχο λεπίδι τοῦ λαοῦ ἔκοψε τὸ βασιλικὸ δεντρὶ ἀπὸ τὴ ρίζα του.

Τώρα καταμεσίς τοῦ Λιθόρνου οἱ Ἀραπάδες στέκουν μαρμαρωμένοι, μὲ τὲς ἀλυσίδες στὸ λαϊμὸ βαρειές. Ὁ γέροντας πρῶτος, ἀπλωμένος προύμυτα στὴν πλάκα, τὰ χοντρά χεῖλη του ἀνοίγει φάραγγας, δείχνει τὰ δόντια του σὰ νὰ θέλη νὰ χάψει τὰ πέλαγα. Τὰ δυὸ του παιδιά ἀνασκελωμένα σηκώνουν τὰ μάτια μὲ πόνο στὸν οὐρανὸ, λὲς και γυρεύουν τὸ ἔλεος. Δίπλα ὁ ἀνηψιός, μὲ τὴ σαγόνα ξεκλειδωμένη, μορφάζει ἀπαισία σὰ νὰ νιώθη ἀκόμη τὸν

πόνου του. Κι ἐπάνω ἀπ' ἔλους δλόρθου τὸ βασιλόπουλο, ὁ νικητὴς καὶ μάρτυρας, δείχνει χαρὰ καὶ λύπη στὸ ἀγέ-
γειο πρόσωπο.

Τὸ τρισεύγενο θῦμα ἔχει κακούργους γιὰ θρόνο του. Ἡ νέα ζωή, πολυθόρυβη, μεγαλοφάνταστη, ἀντρειωμένη, σκορπᾶ τριγύρω του ἀκόμη, φεύγει καὶ χάνεται σὰν γάρ-
γαρο νερό, πὺν τρέχει κάτω ἀπὸ ρουπάκι κατάξερο. Καὶ
κάπου-κάπου φωνὴ τρεμάμενη, τοῦ λαοῦ ἴσως, ἴσως τοῦ
γεροντομπασιμένου βασιλιᾶ, θρήνος γίνεται καὶ κρᾶζει τὸ
βασιλόπουλο:

— Καλέ μου καὶ χρυσέ μου, ἔλα καὶ πάρε τα. Ντύσου
χλαμύδα τὸ σιδεροπουκάμισο· θάλε τὸ Στέμμα στεφάνι
ἀγκαθερό· κράτει τὸ Σκήπτρο κεντρὶ τοῦ ἔθνους σου· δέ-
σποζε καὶ κυβέρνα. Κυβέρνα σὰν πατέρας καὶ σὰν βασι-
λιάς!...

ΒΙΟΠΑΛΑΙΣΤΗΣ

Ν ἄ σου εἰπῶ, καπετὰν Σταμάτη· ἐκεῖν' ἢ γάμπια δὲ
μοῦ φαίνεται γερή.

— Δίκηρο ἔχεις, καπετὰν Βασίλη· καὶ ὁ τρίγγος
θέλει ἄλλαμα. Μαράζι τῶχω νὰ περάσω τὸν Καθο-Ντόρο
χωρὶς ζημιὰ. Πότε φλόχο θὰ μοῦ σχίση, πότε κορζέτο θὰ
μοῦ κόψη, πότε θὰ μοῦ σηκώση μπαλόκι τὸ φλῖς. Στὸ τε-
λευταῖο καδατζάρισμα μοῦ ὅσασε τὸν τρίγγο στὴ βόλτα.

— Χοντρός κάδος π' ἀνάθεμά τον!...

Οἱ δύο μας στὸ κάσαρο τοῦ «Ἀϊνικόλα» κουτσοπινα-
με Χιώτικη μαστίχα καὶ ρουφούσαμε τὸ τσιμποῦκι, προσ-
μέγοντας ἀνυπόμονα τὸ φαγί. Τρεῖς μέρες τώρα μᾶς ἔδε-
γε ἐκεῖ τὸν «Ταξιάρχη», τὸ μπρίκι μου, καὶ τὸ μπαρκομπέ-
στια τοῦ καπετὰν Τραγοῦδα κάλμα-μπουνάτσα. Ἄλλὰ δὲν
εἴμαστε μοναχοί. Μπάρκα, γολέτες, σκοῦνες, μπρίκια, τρε-
χαντήρια, νάβες ἔστεκαν σκόρπια μπρὸς στὴν Τρωάδα.
Κάπου τριάντα κοιμάτια δλάρμενα. Καὶ καθένα μὲ τὸ
δρόμο του. Μὰ τί δρόμο! οὔτε τρίχα δὲ σάλειναν ἀπὸ τὴ
θέση τους. Ὅλα μὲ τὸ τσιμποῦκι στὴ δύση, κοιτάζαν, λές,
μαρμαρωμένα κάποιο φοβερὸ φάντασμα νὰ προβάλῃ ἀπὸ
τὰ οὐρανοθέμελα.

Ἡ θάλασσα ἔμοιαζε λαπαῖ χρυσογάλαζο. Ἐδῶ καὶ κεί
μολύδιζε ἀπὸ τὸν ἴσκιο διαδατάρικου σύγγενου. Ἄλωνα-

κία κροσσωτά, μακρυλαρίκια κρυσταλλόστρωτα, ριγωτά δργώματα, έδειχναν άπάνω-κάτω τά ρέματα. Και παντού δλόγουρα οί άρμενιστάδες πλήθος, με τό μικρούτσινο πανάκι και τόν κυβερνήτη τους, άρμένιζαν κι άρμένιζαν, τής γαλήνης άλάθευτα σημάδια.

Ο ούρανός σταχτογάλαζος άχνιζε άπό τό λιοπύρι. Ο Τρωαδίτικος κάμπος κυματιστός, χαμηλόγεργε άπό τής Ίδης τά ριζά ως τή θάλασσα. Χωριαδάκια δενδροφυτεμένα πρόβαιναν έδω και κεί στα ψηλώματα, κοκκίνιζαν δργωμένες οί πλαγιές και τά λακκώματα, γαλαζοπράσινη καταχνιά καθισμένη πέρα, τά λιοστάσια και τίς πουρναριές σημάδευε. Η ζωή έπλεκε τόν πλοκό της τώρα παντού ήμερο και ποθητό, δίχως σάλαγο πολέμου και άρμάτων λαμποκοπήματα. Δίπλα ή Τένεδος φύτρωνε άπό τό κύμα κατάξερη, κοκκινόμαυρη, με τίς φτερωτές τών μύλων χασκισμένες, σαν νά ζητούσαν έλεημοσύνη τόν άνεμο. Και κάτω στο μελαφό άκρωτήρι του Καραμπαμπά μαύριζε Ίσκιος πελώριος, σαν νά ήταν του Άχιλλέα ο Ίσκιος, και ζητούσε βασιλοπούλας αίμα στον τάφο του.

Άν δε δούλευε τό πανάκι, δούλευαν όμως τά κουπιά. Οί πιό άνυπόμονοι καπετάνοι έβαλαν τίς θάρκες νά σύρουνε ρυμούλκιο οί άλλοι έκαναν βίζιτες. Ποιός είχε νά χαιρετήση άδερφό, ποιός πατέρα, ποιός συγγενείς, φίλους, πατριώτες. Πολλοί νά ξεκαθαρίσουν παλιούς λογαριασμούς: άλλοι για νά τελειώσουν συμπεθεριά: άλλοι νά μιλήσουν για τά οικογενειακά τους. Τά έχει αυτά ή θάλασσα. Χωρίζει για χρόνια και σμίγει μιá στιγμή. Δέν έχεις πάντα στο χέρι τόν καιρό και σαν τόν έδρης τρέχεις μαζί του θέλοντας και μή.

Έκαμα και γώ κάμποσες βίζιτες. Είχα τά δικά μου, τίς ληψοδοσίες μου. Τό πρωτό που γύριζα στο μπρίκι άπό έ-

να Γαλαξειδιώτικο, κάνω έτσι και βλέπω τόν «Αϊνικόλα» του καπετάν Τραγούδα. Μπρέ, σαν τά χιόνια! Καιρούς και χρόνια είχα ν' ανταμώσω τό φίλο μου. Δεκαπέντε κλειστά, όταν μίσεψε άπό τό νησί μας και πήγε νά σμίξει με μιá πιπεροχήρα στην Άττάλεια. Έλεγαν πως τό ήβρε καλά με τή χήρα παρά με ούρά! Έχτισε τό μπαρκομπέστια και φόρτωνε για λογαριασμό του. Είχε σπίτια, μαγαζιά, ταβέρνες, άποθήκες: χοντροκαραβοκύρης σωστός!

Πηδάω στη σκάλα, σκαρφαλώνω άπάνω. Μπρέ καλόστον! μπρέ καλόστον! Μάτς-μούτς! Μās παίρνουν τά δάκρυα. Άπό τά δάκρυα πέσαμε στο τιμπούκι και τή ματίχα ώστε νά γίνη τό φαγι.

— Έέρεις; μου λέει ο καπετάν Τραγούδας: έχω μέσα και τόν άνηψιό μου τό Μανωλιό, τό παιδί της Ζαφειρένιας!...

— Μπά; που ναι το;

Γνώριζα καλά τό Μανωλιό. Ήταν παιδί μάλαμα, κάστρο καρδιά: δουλευτής τίμιος. Έκαμε χρόνο στο μπρίκι μου και λόγω δέν άλλαξα μαζί του. Η ματιά μου προσταγή: ο λόγος μου δουλειά του. Ήταν και κείνος άπ' τ' άποπαίδια της τύχης. Μόλις γεννήθηκε, ήβρε τά θάσανα μπρός του. Λάμα τόν καρτέραγε ή δουλειά, σίδερο ή άνάγκη, θολό ποτάμι του γονιού τό άμάρτημα. Ο πατέρας του ήταν καλός караβοκύρης: αλλά κάποια Κοντοσκαλιώτισσα του σήκωσε τά μυαλά. Και αν ήταν τά μυαλά, μικρό τό κακό: του σήκωσε όμως και τό φωμί τών παιδιών του. Άφησε τέσσερα κορίτσια, τή γυναίκα του και τό Μανωλιό μικρό και κόλλησε μαζί της. Ούτε γράμμα, ούτε λεφτά έστελγε σπίτι του. Ποū νά χορτάση ο ρούφουλας! Τόν μάδησε καλά, του έφαγε και τό καράδι, έπειτα μιá κλωτσιά κι δξω ο καπετάν Μαθιός. Οξω φτωχός και σακατεμένος. Γυρίζει στο νησί, βρίσκει τό σπίτι πουλημένο, τίς

κόρες του ξενοδουλεύτρες, τὸ Μανωλιὸ ναυτόπουλο. Θέλησε νὰ πιάσῃ δουλειά, νὰ πληρώσῃ τὴς ἀνοήσιες του, μὰ ἦταν ἀργά. Θὲς ἀπὸ τὸ πιστό, θὲς ἀπὸ κατὰχρησες, δὲν ἦταν ἀξίος οὔτε φύλλο νὰ σηκώσῃ. Τὸν μάζωξαν τὰ κορίτσια του καὶ τὸν διατήρησαν ὡς πού ἔκλεισε τὰ μάτια.

Ὁ Μανωλιὸς ὁμως δὲν ἀκολούθησε τὸν πατέρα του. Ρίχτηκε σύψυχος στὴ δουλειὰ καὶ τὴν οἰκονομία. Γυναίκες δὲν ἦταν γι' αὐτόν, ταβέρνες, παιγνίδια, καθγάδες, τίποτα. Ἴσα στὸ δρόμο του. Ἔτσι κατὰφερε νὰ παντρέψῃ ὡς τώρα τὴς τρεῖς ἀδερφές του, νὰ συγγενέψῃ μὲ τὰ καλύτερα σπίτια.

— Ἐ, τοῦ λέω, Μανωλιό, μόλις τὸν εἶδα. Τώρα πού ἔβγαλες ἀποπάνω σου τὸ βάρος, νὰ κοιτάξουμε νὰ παντρεψῆς καὶ σύ.

— Ἐγώ; λέει μὲ πικρὸ χαμόγελο. Ἐγὼ παντρεύτηκα. Πῆρα τέσσερες γυναῖκες.

— Τὴς ἀδερφάδες σου λές; Ἐκείνες μὲ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ τὴς ξέκαμες. Μένει ἀκόμα ἡ Ρούσα μὰ καὶ κείνη, καθὼς ἄκουσα, τὴν ἔχεις ἀρρεθωνιασμένη. Θὰ μάσης καὶ κείνης τὰ λίγα-πολλά της κι ἔπειτα νὰ σκεψτῆς γιὰ τοῦ λόγου σου.

— Τὰ μάζεψα καὶ κείνης· τὰ μάζεψα καὶ τὰ ἄδωκα. Προχτὲς στὴν Πόλῃ ἔλαβα γράμμα καὶ μοῦ ἔλεγε πὼς ἔκαμαν τὸ γάμο στὴς δεκαπέντε τοῦ Μαρτιοῦ. Ἦπιαν λέει καὶ στὴς χαρές μου· τὴς δικές μου χαρές!...

Εἶπε τὰ τελευταῖα λόγια του μὲ τέτοιο ἀνάμπαιγμα, πού ἀνατρίχιασα. Νομίζεις πὼς τοῦ εὐχθήθηκαν νὰ πιάσῃ τὸν οὐρανὸ μὲ τὰ χέρια.

— Γιατί ὄχι! τοῦ εἶπα· ἦρθε ἡ ἀράδα σου.

— Ἡ ἀράδα μου γιὰ ταξίδι· ἀποκρίθηκε μὲ τὸ ἴδιο χαμόγελο.

— Για ταξίδι! Ἄ, τὸ φιλαράκο! γυρίζω καὶ λέω τοῦ καπετὰν Τραγοῦδα. Τὴν ἔχει, βλέπω, καὶ σημαδεμένη. Δὲν μοῦ λές κατὰ πού; Ἀπάνω ἢ κάτω;

Δὲν ἔδειξε οὔτε τὴν Ἀσπρη οὔτε τὴ Μαύρη Θάλασσα.

— Κάτω· μοῦ κάνει, δίνοντας μπηχτή.

Δὲν ὑποψιάστηκα καὶ ἄρχισα νὰ τὸν πειράζω. Ἡ μαστίχα μοῦ κέντησε γιὰ καλὰ τὴν ὄρεξη καὶ μυριζόμενον λιμασμένος τὴν τσίκνα τοῦ μαγεριοῦ. Ἐκεῖ ἔβραζε τὸ ἀθάνατο φαγί μας. Καὶ φαίνεται δὲν ἤμουν ἐγὼ μονάχα πού πεινοῦσα· ἦταν ὅλο τὸ πλήρωμα. Τί τὰ θὲς, ὁ ναύτης δὲν εἶναι πλασμένος γιὰ τὸ καθησιό. Ζωὴ του εἶναι ἡ φουρτούνα, τὸ πέλαγο· θάνατός του ἡ γαλήνη. Μὴν τὸν ἀφήνης νὰ συλλογιέται, γιὰ τὸν ἔχασες. Τοὺς ἔδλεπα ὅλους τώρα νευρικούς, ἀνήσυχους, μὲ κατεβασμένα μούτρα νὰ γυρίζουν στὸ μαγεριό. Ἦθελαν νὰ ἔδρουν δουλειὰ μὲ τὸ φαγί. Μερικοὶ καθισμένοι στὴν κουπαστὴ ἔπαιζαν πέρα-δῶθε τὰ γυμνά ποδάρια τους μὲ τόση δύναμη, λές κι ἤθελαν νὰ τὰ ξεκλειδώσουν. Ἄλλοι ἀγκαλιασμένοι στὸ κατάρτι ἔσφιγγαν ζουλώντας ἀπονα τὸ στήθος τους. Δύο-τρεῖς σκυμμένοι κάτω ἔδλεπαν τὸ στεκάμενο νερὸ καὶ θλαστημοῦσαν, ἔφτυναν ἀπάνω του μὲ θυμὸ. Ἐνας ἐρέθιζε τὸ μαῦρο παραδόσκυλο νὰ ριχτῆ στὴ γάτα. Ὁ ὑποναύκληρος μὲ ἄλλους δυὸ μπάλωναν στὴν πλώρη ἕνα πανί· καὶ οἱ λοιποὶ ὀρθοστεκάμενοι, μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα, τὴν πίπα στὸ στόμα, σήκωναν τὰ μάτια στὰ πανιά μὲ ἀγωνία. Τί τὰ κοίταζαν; Ψόφια ἔστεκαν στὴ θέση τους, ἀφούσκωτα, νυσταγμένα καὶ τοὺς ἴσκιους ἔρριχναν συγχισμένους μὲ τοὺς ἴσκιους τῶν καταρτιῶν, τῶν μακαράδων, τῶν σχοινιῶν, ἔγαν ἀπάνω στὸν ἄλλον, ὡς κάτω στὸ πενταπάστρικο κατάστρωμα.

Γιὰ μένα, γιὰ τὴν πείνα μου, ἤβρεμα ἦταν ἡ κουδέν-
τα τοῦ Μανωλιοῦ καὶ ἐξακολουθοῦσα νὰ τὸν πειράζω ἀλύ-
πητα.

— Ἐχει γρόσια;

— Οὐ! ἄμετρα.

— Ἐχει γλώσσα;

— Κατὰ τὸν καιρό. Τώρα εἶναι ἄλαλη· μὰ σὰν θυμώ-
ση, κουφαίνεσαι νὰ τὴν ἀκοῦς.

Κι ὄλο χαμογέλαε. Ἐγὼ ἐπίμενα:

— Εἴρει τραγοῦδια;

— Θάλασσα.

— Εἶναι ἄσπρη, μαύρη, γαλανή, μελαχροινή;

— Γαλανή.

Τὸ εἶπε σοδará· στύλωσε τὰ μάτια του στὸ κουφὸ
κῦμα μὲ τόση τρυφεράδα, πού πάγωσα. Δὲν κοιτάζει ἀ-
γαπητικός μὲ τόσον πόθο τὴν ἀγαπητική του. Ἄλλὰ καὶ
κεῖνο ἀνάθεμά το —ναί, τὸ νερό, πού ἦταν πῆχτρα μπρός
μας— ἔκαμε ἄξαφνα κάτι σοῦφρες καὶ πάφλασε ἐδεκεῖ,
τινάζοντας διαμαντένιο ἀφρόδροσο, σὰ ν' ἀνατρίχιασε στὸ
βλέμμα του.

— Μπρέ!

Μὲ τὸ πόδι κούνησα τὸν καπετὰν Τραγοῦδα. Ἄλλὰ
κεῖνος ρουφούσε μακάριος τὸ τσιμποῦκι μὲ τὸν κεχριμπα-
ρένιο λουῶ, μὲ τὴ φέσα ὀρθή στὸ κεφάλι, μὲ τὴ βράκα
χυμένη λόξες στὸ κεντητὸ πεῦκι, λὲς κι ἀναπαύοταν ἀπάνω
στά πλοῦτη του. Δὲν ἔδινε πεντάρια γιὰ τίς κουδέντες τῶν
φτωχῶν καὶ τῶν δυστυχισμένων. Ἦθελε νὰ εἶναι σκλη-
ρὸς καὶ ἄπονος. Μόνο τὸ ἐγὼ του γνῶριζε. Ὅταν ἔμαθε
τὴν κακομυαλιά τοῦ γαμπροῦ του, τὴ δυστυχία τῆς ἀδερ-
φῆς του, τῶν ἀνηψιῶν του τὴ δύσκολη ζωὴ, δὲν ἄπλωσε
χέρι νὰ τοὺς βοηθήσῃ. Πῆγαν πολλοὶ νὰ τοῦ παραστήσουν

τὴν ἀνάγκη τους, νὰ τοῦ ζητήσουν συνδρομὴ· ἐκεῖνος τὸν
κουφό.

— Καθένας, ἔλεγε, κάνει τὴν τύχη μοναχὸς του. Ἄλοι
σὲ κείνον πού περιμένει ἀπὸ ξένο χέρι! Ἄλοι στὸν κουκ-
κο πού γεννᾷ σὲ ξένη φωλιά! Ἐγὼ, ναί! ἐγὼ —καὶ δὲν
ἔλεγε πὼς αὐτὸς ἦταν πρῶτος κουκκος— μόνος μου ἤβρα
τὴν τύχη μου. Τὴν ἔπιασα ἀπὸ τὰ μαλλιά καὶ τὴν ἔσυρα
ὑποταχτική μου. Ἄς τὸ κάμουν κι ἄλλοι. Ἐγὼ μὴν πε-
ριμένουν νὰ τοὺς δώσω τίποτα!

Εἶπα πὼς πῆγαν ὄλοι καὶ τοῦ μίλησαν. Ἐνας μοναχὰ
δὲν πῆγε· ὁ Μανωλιός. Φιλότιμο παιδί. Δὲν πλησίασε τὸ
θεῖο του παρὰ σὰν ἀρρεβώνιασε καὶ τὴ Ροῦσα. Καὶ τότε
ἔχι σὰ συγγενῆς, ἀλλὰ σὰ ναύτης. Καὶ ὁ καπετὰν Τραγοῦ-
δας τὸν εἶχε ὅπως καὶ τοὺς ἄλλους ναῦτες του· τίποτα πε-
ρισσότερο. Ἄν θὲς μάλιστα, κάτι λιγώτερο ἀπὸ τοὺς ἄλ-
λους.

— Δὲν κάνει, συλλογίστηκε, νὰ τοῦ δώσω θάρρος, γιὰτι
τεμπελιάζει. Κι ἡ τεμπελιά μπορεῖ νὰ τὸν φέρῃ ἴσα στὸ
δρόμο τοῦ πατέρα του.

Γύρισα πάλι στὸ Μανωλιό.

— Βρὲ παιδί μου, τοῦ λέω· τί κουδέντες εἶν' αὐτές;

— Καθὼς μοῦ θαρεῖς χορεύω, καπετὰν Βασίλη. Τί θὲς
νὰ σοῦ εἰπῶ; Μοῦ μιᾶς γιὰ παντρεία, σὰ νὰ λὲς νὰ ση-
κώσω ἕνα σακκὶ στὸν ὦμο. Καλά, τὸ σῆκωσα· κι ἔπειτα;
Νὰ σοῦ ξεμολογηθῶ λοιπὸν σὰν πατέρα μου· νέτα-σκέτα.
Ὅρεξη δὲν ἔχω νὰ ζήσω πιά. Δὲν ξέρω γιὰτί· μὰ δὲν
ἔχω. Γνωρίζεις πὼς δούλεψα ἀπὸ τὰ μικρά μου χρόνια.
Ὅσο εἶχα μπρός μου ἐκεῖνα τὰ κορίτσια, ἤθελα νὰ ζή-
σω γιὰ νὰ δουλέψω. Ὅχι νὰ ζήσω, μὰ καὶ τρομάρα εἶ-
χα μὴ χάσω ἄξαφνα τὴ ζωὴ καὶ τ' ἀφήσω ἔρημα στὸ
ἔλεος καὶ τὴν καταφρόνια τοῦ κόσμου. Ἐκανα τὴ νύχτα

μέρα. "Όσο στέκει τ' αλόγου ή ούρά, και γώ στάθηκα. Σε πολλά ή τύχη μου ήρθε κόντρα κόντρα τής θγήκα και γώ με τὰ δλα μου. Δέν είχα σκοπό να πισωπατήσω μηδὲ τρίχα. "Εμοιαζα μ' ένα γερό βαπόρι που έχει τούς φούρνους αναμμένους, τὰ λεβέτια ζεστά, γεμάτο τόν ατμό και δέν τολμᾶ μηδὲ κύμα μηδ' άνεμος να τοῦ κόψη τὸ δρόμο. "Ὡς τὰ προχτὲς που ἔλαβα τὸ τελευταίο γράμμα στην Πόλη. Μόλις διάβασα πὼς ἔγινε και τής Ρούσας ὁ γάμος, λύθη-καν τὰ ἦπατά μου. Θὲς ἦταν ανέλπιστα χαρά, θὲς τὸ θέλη-μα τοῦ Θεοῦ, ἅμα τέλειωσα, κάτι ἀνάλαφρο και κάτι ζε-στό ἔνωσα να φεύγη ἀπὸ τήν καρδιά μου κι ἔπεσα ἀ-ναίσθητος. "Απὸ τότε δέν ἔχω πιά ὄρεξη για δουλειά· οὔτε για ζωή. Μὲ φωνάζει ἀκαμάτη ὁ θεϊός μου κι ἔχει δίκιο, τὸ καταλαβαίνω πὼς ἔχει δίκιο. Μὰ τί να κάνω; "Ὡς ἐδῶ ἦταν ή συρμή μου. "Εσωσα, πὲς, τὸ κάρβονό μου, ἔσθθσαν οἱ φωτιές, κρύωσαν τὰ λεβέτια και στάθηκα. Και καλὰ που ἔφτασα ὡς ἐδῶ! Φαντάσου ἂν ἔμεινα κα-ταμεσὶς τοῦ δρόμου, ν' ἀφήσω τήν ἀδερφοῦλα μου παρα-πονεμένη!... Τώρα — ὥρα μου· δὲ δίνω μιὰ πεντάρα. "Α-σπρος ἄγγελος μονάχα κι ἄς ἔρθη τὸ γρηγορώτερο.

Κι ἔλεγε τὰ λόγια του τόσο μετρημένα, τόσο ἀπλά, που πίστεφα πὼς ἤθελε να πείση ὄχι ἐμέ, ἀλλὰ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του. Τὸ μελαχροινὸ πρόσωπο, τὰ μεγάλα θα-λασσιὰ μάτια του, τὰ γενάκια του τὰ καστανά και τὰ σγουρά μαλλιά του ἔδιναν τόση σοβαρότη στα λόγια του, που μ' ἔπιανε σεθασμός. Δέν τολμοῦσα να τὸν ἀντισκόψω. Τίποτα ἀπάνω του δέν ἔδειχνε τήν ἀπελπισία. "Ὅλα του ἦσυχά σαν τή θάλασσα που μᾶς κρυφάκουε. Μόνο τὰ χεῖλη του μιὰ-δυὸ φορές σπαρτάρησαν ἄξαφνα, λὲς και φλόγα ὁ λόγος ἔβγαινε ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδια του.

Τόλμησα τέλος κάτι να τοῦ εἰπῶ, να τοῦ ἀλλάξω τὸ νοῦ.

— Μὰ, παιδί μου!...

"Αλλὰ μόλις ἄρχισα, και βλέπω τὸν καπετάν Τραγού-δα να πηδάη ἀπάνω.

— Στα πόστα σας!... προστάζει με ἄγρια φωνή. Βάλε τὸ τιμόνι στη μπάντα! — "Αλα, μόλα, γάμπια!... Μπού-κα τουρκέτο!...

Τρέχουν οἱ ναῦτες ἀπάνω-κάτω. "Άλλοι στα μπράτσα, ἄλλοι στίς κόστες, ἄλλοι στα στράλια. Τὸ βάρυπνο ξύλο ξύπνησε, ψυχωμένη κι ἀράθυμη Γοργόνα.

— Στη θάρκα σου, καπετάν Βασίλη! γυρίζει σὲ μένα· στη θάρκα σου και μᾶς σήκωσε. Τὸ φαγὶ τὸ φυλάω γι' ἄλλη φορά, σὰν ξαναταμωθοῦμε με τὸ καλό.

"Ανεμο μᾶς ἔβγαλε ὁ Καράμπαμπας. Σφύριζε ἄγριος κι ἀνατάραζε ἀπ' ἄκρη σὲ ἄκρη τή θάλασσα. Τὰ ξύλα, ξένοιαστα, τ' ἄρπαξε στην τρελλή του δύναμη και τὰ σκόρ-πισε φτερά σ' ὄλο τὸ πέλαγο. "Αλλα ἔρριξε στὸν ἄμμο τής Τρωάδας, ἄλλα ἔχωσε στὸ λιμάνι τής Τένεδος, ἄλλα δι-πλάρωσε στὸ Σίγκρι, ἄλλα ξόρισε κάτω για τὸ κανάλι τής Μάλτας. "Άλλο δρόμο εἶχαν, ἀλλοῦ τὰ 'στειλε.

Πηδάω στη θάρκα και τρέχω στὸ μπρίκι. "Ὁ γραμ-ματικός μου κατάφερε να κρατήση τὸν «Ταξιάρχη» κι ἔ-πεσα μέσα. Σοβράνο ἦρθα στὸ μπαρκομπέστια τοῦ καπε-τάν Τραγούδα για να πιάσω τή γραμμή μου. "Αλλὰ βλέ-πω ἐκεῖ μεγάλη ταραχή. Ναῦτες ἔτρεχαν, θάρκες ἔρρι-χναν στη θάλασσα, φωνές - κακὸ σὰ να βούλιαξε ἄξαφνα τὸ πλεούμενο. "Ὁ καπετάνιος ὀρθὸς στὸ κάσαρο, ξεσκού-φωτος, κατακόκκινος, βλαστημοῦσε κι ἔβριζε, κινώντας τὰ χέρια σὰ φτερωτές.

"Ὁρθοπλωρίζω δύσκολα και ρωτάω:

— Τ' είναι, μωρέ; τί πάθατε; βοήθεια θέλετε;
— Ο Μανωλιός μας πνίγηκε!... ο Μανωλιός μας χάθη-
κε!... θρηγολογεί ο καπετάν Τραγούδας.

Ἡ καταστροφή ἔλυσε τὸ χιόνι τῆς καρδιάς του...
Κακόμοιρο παιδί! Νερὸ πῆγε νὰ σύρη μὲ τὸν κουβά, πα-
ραπάτησε στὸ ξύλο, ἔπεσε, πάει. Ὅσο κι ἂν γύρεψαν οἱ
θάρκες, πουθενὰ δὲν τὸν ἤβραν. Τὸ κύμα ζηλιάρικο τὸν
σφιχτόδεσε στὴν ἀγκαλιά του, γιὰ πάντα τὸν κράτησε.
Τάχα ἔκαμε τὴν υπόσχεσή του; Ποιὸς ξέρει. — Μὰ ὁ
διοπαλαιστὴς ἀναπαύθηκε.

Ο ΕΚΔΙΚΗΤΗΣ

Εἴμαστε ἄντρες ἐμεῖς· ὅ,τι καὶ νὰ εἰπῆς, εἴμαστε ἄν-
τρες! εἶπε ὁ ὑποναύκληρος καθισμένος ἀνάμεσα στὸ
πλήρωμα. Ἐλληνας! σοῦ λέει ὁ ἄλλος· δὲν εἶναι
παίξε - γέλασε. Ἐχομε τὰ κακὰ μας — δὲ λέω· πήραμε
δρόμο στραβό, σὰν τὸ κακοκυβερνημένο πλεούμενο· μὰ δὲν
εἴμαστε καὶ ντίπ! γιὰ πέταμα. Καὶ νὰ εἴμαστε γιὰ πέτα-
μα, πάλι δὲ θὰ χαθοῦμε. Θέλουμε δὲ θέλουμε, θὰ ζήσου-
με. Θὰ ζήσουμε καὶ θὰ θεριέψουμε καὶ θὰ δοξαστοῦμε, ὅ-
πως καὶ πρῶτα. Τὸ σιδερόξυλο σιδερόξυλο εἶναι, ὅσο
κι ἂν τὸ κουτσορέφης· ὅσο κι ἂν τοῦ μαδῆσης τὴν κορ-
φή, ἂν τοῦ ζεματίσης τὰ φύλλα, ἂν τοῦ πριονίσσης τὰ κλα-
διά. Ὁ λέοντας λέοντας λέγεται, ὅσο κι ἂν τοῦ ψαλιδί-
σης τὴ χήτη, ἂν τοῦ κόψης τὴν οὐρά, ἂν τοῦ βγάλῃς τὰ
νύχια, ἂν τοῦ ξεριζώσης τὰ δόντια. Φτάνει τὸ βρούχημά
του νὰ σὲ πάη ριπιτί. Τὸ ἔχει τὸ σκαρὶ μας, ναί· τὸ θέλ' ἢ
τύχη μας νὰ εἴμαστε πάντα μεγάλοι. Ὅπου κι ἂν γυρί-
σης, σὲ στεριές καὶ θάλασσες, σὲ νότο καὶ βορᾶ, σ' ἀνα-
τολή καὶ δύση, θὰ τὸ ἰδῆς γραμμένο. Καὶ γραμμένο ὄχι
μὲ ἀνθρώπινο κοντύλι, ἀλλὰ μὲ τὸ ἴδιο χέρι, τὸ παντοδύ-
ναμο χέρι τοῦ Δημιουργοῦ. Εἴμαστε ἄντρες, σοῦ λέω!

Νά, κοίταξε στὴν Ἀνατολή. Ἐκεῖ βγαίνει ὁ ἥλιος,
ἥλιος λαμπρὸς καὶ ἀδασίλευτος — ὁ ἥλιος τοῦ Γένους

μας. "Οποιος δὲν ἔχει μάτια, ἐκεῖνος δὲ βλέπει τὴ χαρ^{αυγ}αυγή· ἐθνικὴ χαρ^{αυγ}αυγή, πόθος καὶ καημὸς αἰώνων ὄλων — ὄχι κουραφέξαλα.

Κοίταξε γύρω μας: Θάλασσα φουρτουνιασμένη, στεριές σκουντουφλιασμένες, φορτωμένες δάκρυα καὶ φαρμάκι. Θεριὰ τὰ κύματα χτυπάνε τὸ καράβι μας. Λύσσα καὶ χολὴ μᾶς πολεμᾷ. Τὸ νερὸ δέρνει τὴ στεριά, τὴν τρώει, τὴν ξεσχίζει, τὴν πετσοκόβει ἄπονα, ὅσο νὰ κάμῃ τὰ πάντα θάλασσα καὶ ν' ἀπλωθῇ ἀχόρταγος ρούφουλας στὸν παράνομο κόσμο.

Μὰ γύρισε κατὰ τὴν Ἑρακλειά. Καιρὸς διαμάντι νερὸ τρισάγιο. Τὸ μάτι τοῦ Θεοῦ ἐκεῖ ἔπεσε. "Ἐχεις ἀρρώστια; πῆγαινε νὰ γιατρευτῆς. "Ἐχεις πονόματο; ἄλειψε τὰ ματόφυλλά σου ν' ἀγναντέψης κόσμους. Εἶσαι κουφός; θ' ἀκούσης ἀρμονίες. Βερέμης εἶσαι; Διγενῆς ἔγινες. Ἡ κολυμπήθρα τοῦ Σιλωᾶμ ἐκεῖ θρίσκειται γιὰ μᾶς. Κολυμπήθρα σωματικὴ, κολυμπήθρα ψυχικὴ, ἐθνικὴ πρῶτ' ἀπ' ὄλα. Εἶναι ἡ Ἁγία Τράπεζα τῆς Ἀγιασοφιᾶς, τὸ προσκυνητᾶρι τοῦ Γένους μας.

Τὴν ἀπαρτὴ Πόλη μας ξένου πόδι τὴν πάτησε — ποδάρι Βενετσάνου. Ὁ τυφλὸς Δάνδολος μὲ ξεμωραμένον πιθυμᾶ ἐκλείσει στὴν ἄσαρκη ἀγκαλιὰ τὴν παρθένα μας· μάρανε τὰ ρόδα τοῦ προσώπου της μὲ τὸ δρωμερὸ του χνώτο· ρούφηξε τὸ τρισάγιο αἷμα της μὲ τὰ σαλιαριστὰ φιλήματά του. Ἑννιακόσιων χρόνων ἔνδοξη ζωὴ τὴν ἔσθησε μ' ἓνα του σφιχταγκάλιασμα. Ὁ Λάσκαρης, φαρμακωμένης ὥρας βασιλιᾶς, φεύγει μακριὰ συνεπαίρνοντας τοῦ Γένους τὴν ἐλπίδα, τὴν ἀθάνατη σπορά, πού θὰ γυρίσῃ πάλι μὰ μέρα θεριεμένος ἐκδικητής. Καὶ ὁ καταχτητής, Φράγκοι

καὶ Βενετσάνοι καὶ Γερμανοὶ ἀδέσποτοι, σὰν τὸ ἀψὺ πουλάρι, πού τσαλαπατεῖ μὲ τὰ πέταλά του τ' ἀβρὰ λούλουδα, χύνονται ἀπάνω της ἀχόρταγοι. Μὲ τὸ σταυρὸ τους συντρίβουν τὸ σταυρὸ μας· μὲ τὴ θρησκεία τους πελεκοῦν τὴ θρησκεία μας. Γκρεμίζουν ἐκκλησίες, ποδοπατοῦν καλλιτεχνήματα, μολύνουν ἀγιάσματα, ἀποτεφρώνουν πνευματικὰ ἀριστουργήματα. Καὶ σφάζουν γέροντες, ἀτιμάζουν παρθένες, πατοῦν ἀρχόντων μέγαρα, ξαπλώνονται σὲ βασιλικά κλινάρια· νεκροὺς γυμνώνουν ἔνδοξους, ποδοκυλοῦνε στέμματα θαυμαστά. Στενάζει ἡ Βασιλεύουσα· μυρολογᾷ ἡ Σιών μας! Καὶ ὁ Δάνδολος, γιὸς κουρσάρων, δὲ λησμονεῖ τὴν τέχνη τῶν πατέρων του. Κουρσεύει καὶ θέλει μὲ ξένα καὶ ἀταίριαστα στολίδια νὰ στολίσῃ τὴ λιμνογέννητη πατρίδα του.

Γαλέρες φεύγουν καὶ γαλέρες ἔρχονται. Παίρνουν τὸν πλοῦτο μας τὸν ἀδαπάνητο, τὴ δόξα μας, τὴν ἀβασίλευτη τὴ λάμψη, τὴ σοφία, τὰ ἱερά μας. Ἡ Βενετιὰ τὰ δέχεται περίχαρη, στολίζεται καὶ καμαρώνει σὰν ξιπασμένη καὶ ἄμυαλη τσιγγάνα. Ζώνεται τὸ σπαθὶ τοῦ Κωνσταντίνου μας τὸ βλογημένο, πού ἔχει στὸ θηκάρι του τὸν οὐρανὸ μὲ τ' ἄστρα, τὴ θάλασσα μὲ τὰ καράβια, τὴ γῆ μὲ τὰ κάστρα της — ἱστορία χρυσόγλυπτη τοῦ ἀπέραντου Κράτους μας. Παίρνει τὴν κολυμπήθρα, πού τόσο βαφτιστήκαν πορφυρογέννητοι, καὶ βαφτίζει μέσα τῶν ἐμπόρων τὰ παιδιὰ. Μὲ τίς χρυσόπορτες τοῦ ναοῦ μας στολίζει τὸν Ἁγιο Πέτρο της· στήγει στοὺς πύργους της τὸ Ρολόγι, θαῦμα τοῦ κόσμου, μὲ τοὺς Μάγους πού χαιρετοῦν ταπεινοὶ τοῦ Χριστοῦ μας τὴ Γέννηση· στήγει στίς πλατεῖες της τ' ἄλογα τ' ἀνεμποδάρα, ἀκράτητου λαοῦ συμβολικὴ παράσταση.

Γαλέρες φεύγουν καὶ γαλέρες ἔρχονται. Παίρνουν τὰ πλοῦτη μας, τὴ δόξα, τὰ ἱερά μας. Ἄλλοῦ τὰ πᾶνε, στή

Δύση τὴν τρισθάρβαρη, νὰ ἡμερέψουν καὶ κείνης τοὺς λαούς, νὰ δοξάσουν καὶ κείνης τὰ χώματα.

Ἡ Ἁγιατράπεζα ὅμως δὲν ἀκολουθεῖ. Ἡ πλάκα ἡ πολύτιμη, ποὺ τὴν ἔστησε ὁ Ἰουστινιανὸς στὴ μέση τοῦ Ναοῦ, λαμπρὸ ζαφεῖρι στὴ χρυσή σφεντόνα του· ἡ πλάκα ποὺ ἄκουσε τόσα Νικητήρια καὶ θυσίασε ἀπάνω της ὁ Φώτιος, δὲν πάει νὰ κλειστῆ σκλάβα στὰ δολερὰ τείχη, στ' ἀρπαχτικά χερία τοῦ Ἰννοκέντιου. Ὁχι· δὲν πάει. Ἄνοιξε ἡ καρὶνα στὰ δυὸ καὶ γλίστρησε ἡ Ἁγιατράπεζα στὰ νερὰ τοῦ Μαρμαρᾶ. Ὁ βούρκος ἔφυγε ἀπὸ κοντὰ της, ὅπως φεύγει ἡ ἁμαρτία στὸ Σταυρό, καὶ ὁ χρυσὸς ἄμμος στρώθηκε, κλίνη πάναγνη ἀπὸ κάτω της. Καὶ τοῦ Θεοῦ τὸ μάτι, τοῦ δικαιοκρίτη καὶ παντοδύναμου, στάθηκε ἀπάνω της ἄγρυπνο, ὅπως μάννας μάτι στὴν κούνια τοῦ μονάκριβου παιδιοῦ της.

Καὶ ἀπὸ τότε εἶναι ἐκεῖ καιρὸς διαμάντι, ἥλιος κατάργυρος, νερὸ τρισάγιο. Μύρο ἀνεβαίνει ἀπὸ τὸ θυθὸ καὶ ἀπλώνεται στὸ πρόσωπο τῆς θάλασσας καὶ κάθεται χρῖσμα σωματικό, χρῖσμα ψυχικό, ἔθνικὸ πρῶτ' ἀπ' ὅλα! Ὅπως ἀπὸ τὸ Δισκοπότηρο βγαίνει ἡ σωτηρία τοῦ Χριστιανοῦ, θὰ ἐβῆγῃ ἀπὸ κεῖ καὶ ἡ δική μας ἀπολύτρωση. Ἡ χαραυγὴ τοῦ Γένους μας ἐκεῖ θ' ἀνατείλῃ· ναί, ἐκεῖ θ' ἀνατείλῃ. Προβαίνει ὀλοένα ἡ Ἁγιατράπεζα καὶ βούλεται νὰ πιάσῃ τὴν στεριά. Ἄργα ἢ γρήγορα θὰ τὴν πιάσῃ τὴ στεριά. Καὶ τότε σ' ὅλη τὴν ἑλληνικὴ γῆ, ἀπὸ ἄκρη σ' ἄκρη, ἀπὸ νότο καὶ βορρᾶ, χαρούμενος ὁ ἥλιος θὰ πυρώσῃ τοὺς δούλους, καιμπάνα θὰ σημάνη σὲ κάθε μιναρὲ καὶ τὰ τζαμιὰ θὰ ἠχολογήσουν τὴ χριστιανικὴ, τὴν ἔθνικὴ μας λειτουργία.

Καὶ τότε πάλε ἡ Χρυσόπορτα θὰ στολίσῃ Ἑλλήνων βασιλιάδων τὰ τρόπαια.

Τότε θὰ πάρουμε καὶ τὰ κουρσεμένα πίσω. Τὰ πλούτη μας, τίς δόξες, τὰ ἱερά μας. Θὰ πάρουμε τὸ σπαθὶ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τὴν κολυμπήθρα τοῦ Πορφυρογέννητου· τίς πόρτες τοῦ ναοῦ μας, τὸ Ρολόγι τῶν Μάγων, τ' ἄλογα τ' ἀράθυμα. Καὶ θὰ μείνῃ πάλι φτωχὴ καὶ ταπεινὴ φαρούδισσα ἡ Βενετιά, καὶ ἡ Πόλη μας θὰ γίνῃ καύχημα καὶ στόλος τῆς Οἰκουμένης, ὅπως ἦταν πρὶν τὴ μαράνη τοῦ Βενετσάνου τὸ ἀγκάλιασμα καὶ τὸ θάρδαρο ποδᾶρι τοῦ Τούρκου.

Ναί· θὰ ζήσουμε καὶ θὰ θεριέψουμε καὶ θὰ δοξαστοῦμε πάλι. Εἴμαστε ἄντρες ἐμεῖς· μωρ' εἴμαστε Ἑλληνες!...»

Καὶ ὀρθὸς τώρα ἔρριξε τὰ μάτια φλογερὰ στὶς σκοτεινὲς στεριές, σὰν προφήτης τοῦ Ἰσραήλ, ὑμνῶντας τὴ γῆ τῆς Ἐπαγγελίας, ὁ ὑποναύκληρος. Καὶ δὲν ἦταν, ὄχι, ὁ ναύτης ὁ ταπεινός. Ἦταν ὁ Ἑλληνισμὸς ὀλόκληρος, μὲ τὴν ἀκλόνητη πίστη στὶς παραδόσεις καὶ τοὺς θρούλους του.

ΟΙ ΣΦΟΥΤΓΓΑΡΔΕΣ

Ποτέ δὲ ζήλεψα τὴν τέχνην τοῦ σφουγγαρά· ποτέ στὴ ζωῇ μου! Ἀγάπησα τὴ θάλασσα, τοὺς κόρφοις, τὰ νησιά, τοὺς θυμούς καὶ τὴ γαλήνην τῆς· μὰ τοὺς θησαυρούς τῆς ὄχι, ποτέ! Ἀπὸ μικρὸς αισθανόμουν ἀηδία ἐμπρὸς σέ μιὰ μηχανή. Δὲν ξέρω πῶς μοῦ φαινόταν, δὲ θυμοῦμαι πῶς τὴν παρόμοιαζα· ὄχι ὁμως ποτέ μὲ πλεούμενο, εὐχή τοῦ Θεοῦ καὶ καμάρι τῆς θάλασσας. Κάτι σιχαμερό, τοῦ Σατανᾶ χειροτέχνημα, φάνταζε πάντα στὰ μάτια μου. Ὅταν κάθε χρόνο, τὴ βδομάδα τοῦ Θωμᾶ, τὸ νησί μας βούρκωνε ἀπὸ τὸ καρδιοχτύπι μαγνάδων καὶ στεφανωτικῶν, ἢ βούιζε ἀπὸ τὸ γλέντι τῶν βουτηχτάδων, ἐγὼ δὲν ἔβλεπα μπρὸς μου παρὰ Λάμια τὴ Μπαρμπαριά, νὰ στρώνῃ τὰ κρυσταλλένια κρεβάτια τῆς γιὰ νὰ πλαγιάσῃ ἀξύπνητα ἐκείνους ποὺ ζηλεύουν τὰ πλούτη τῆς. Καὶ ὅταν πάλι τὸ χινόπωρο ἔβγαιναν ὅλοι στὸ ἀκρωτήρι νὰ χαιρετήσουν τὸ γυρισμό τους, ἐγὼ μὲ κακὴ περιέργεια ἔτρεχα νὰ μετρήσω πόσοι γύριζαν παράλυτοι, κουρέλια τῆς ζωῆς, καὶ πόσοι ἀπόμειναν στὸ Ἀσπρονῆσι, τῶν Ἀραπάδων θρώση καὶ μπαίγνιο.

Μιὰ χρονιὰ ὁμως λίγο ἔλειψε νὰ τοὺς ἀκολουθήσω καὶ γώ. Οἱ συνομήλικοί μου πῆγαν ὅλοι καὶ πῆραν προκαταβολὴ ἀπὸ τὸ γέρο Μορφονιό, τὸ μεγαλέμπορο. Πῆραν τὰ

λεφτά με τή συμφωνία να τους κατεδάση με παιγνίδια στο καράδι, όταν θα μπαρκάρουν. Με μέθυσε ή κακή παρακίνηση, πήγα μαζί τους. Ο μεγαλέμπορος μου μέτρησε δυο «άγκουρες» κι έναν «παππού» μου έδωκε ακόμη και «νι φεούκ» για τρατάρισμα. Όλα μαζί χίλιες εκατόν εικοσιπέντε δραχμές. Δεν πήγα όμως να τὰ ρίξω στην ταβέρνα.

— Νά, μάννα, τής λέω σου 'φερα τὰ πλάτικα. Μεθαύριο μισεύω με τους σφουγγαράδες.

— Φεύγεις με τους σφουγγαράδες! λέει εκείνη. Δε πᾶς καλύτερα να πέσης στο Μαντράκι! Γλήγορα να δώκης πίσω τὰ λεφτά. Εὐκή και κατάρρα μου ἄφηκε ὁ συχωρεμένος ὁ πατέρας σου, σφουγγαράς να μὴ γένη κανείς ἀπ' τή γενιά του.

— Εὐκή και κατάρρα!

— Ναί, τρέξε γρήγορα να δώκης πίσω τὰ πλάτικα.

— Μωρὲ μάννα, δὲ βλέπεις πού δὲ βρίσκω δουλειά; Πῶς θὰ ζήσουμε ὄλον τὸν καιρό; Τί θὰ φᾶμε;

— Τίποτα να μὴ φᾶμε τίποτα. Νὰ φοφήσουμε στην φάθα! Ὁ πατέρας σου τὸ εἶπε ρητά: Κάλλιο ζητιάνος παρά σφουγγαράς!

Τὴν ἄκουσα τὴ μάννα μου ἔδωκα πίσω τὴν προκαταβολή. Ὅχι τάχα πῶς ἤμουν και τόσο ὑπάκουος. Ἄλλὰ ἡ ἀντιπάθεια πού ἔτρεφα στην τέχνη ξύπνησε μέσα μου με τὸν πρῶτο λόγο τῆς γριᾶς. Δὲ μπορούσα ὅμως και να ξηγήσω τί ἦταν ἐκεῖνο πού ἔδενε τὸ θέλημα τοῦ πατέρα μου τόσο σφιχτὰ με τὸ αἰσθημά μου! Τί διάβολο! κληρονομιά τὸ εἶχαμε πάππου πρὸς πάππου! Ἐγνωρίζα πῶς ὁ πάππος μου ἦταν ὁ καλύτερος βουτηχτής τοῦ καιροῦ του και συχνὰ παράδγαινε με τους Καλυμνιώτες. Κι ὁ πατέρας μου ἤξερα πῶς ἔκανε τὴν ἴδια τέχνη, ὡς τὴ χρονιά πού χάθηκε ὁ ἀδερφός του.

— Δὲ μοῦ λές, μάννα, τῆς λέω τὸ θράδυ πού γύρισα στὸ σπίτι, θυμωμένος ἀπὸ τὰ πειράγματα τῶν συντρόφων μου. Γιατί ὁ πατέρας μου ἄφησε τέτοια εὐκή στὰ παιδιά του;

— Νὰ σοῦ εἰπῶ, ἀπάντησε ἡ γριά πρόθυμη, να σοῦ εἰπῶ ἀμέσως. Καὶ τήραξε να τὸ φυλάξης καλά στὸ νοῦ σου. Ἐγὼ δὲν θὰ εἶμαι πάντα δίπλα σου να σὲ ἐμποδίζω. Μὰ τὴ χειρότερη δυστυχία να βρῆς, σφουγγαράς να μὴ γένης.

Ἐσὺ δὲν τους πρόφτασες τους Ραφαλιάδες, τῆς Ἰδρας, δυὸ στοιχεῖα και δυὸ λαχτάρες τῆς θάλασσας. Καὶ ὅμως ὁ μικρότερος, ὁ Πέτρος Ραφαλιάς, ἦταν πατέρας σου, κι ὁ μεγαλύτερος, ὁ Νικολός, ἦταν ἀρρεβωνιαστικός μου. Θὰ εἰπῆς πῶς γίνεται; Νὰ πού ἔγινε. Οἱ δυὸ μαζί μεγαλόκορμοι, χεροδύναμοι, ἄτρομοι, λέγονταν οἱ καλύτεροι βουτηχτάδες τοῦ νησιοῦ μας. Κάθε ἔμπορος διπλή-τριπλή τους ἔδινε τὴν προκαταβολή για να τους πάρη στη δούλεψή του. Αὐτοὶ ὅμως εἶχαν τὸν Καλέμη και δὲν τὸν ἄλλαζαν ποτέ. Μὰ κείνη τὴ χρονιά ἡ ἀμαρτία τὸ ἔφερε να χωρίσουν. Ὁ πατέρας σου μπῆκε σὲ μιὰ Αἰγινήτικη μηχανή. Ὁ ἀρρεβωνιαστικός μου ἔμεινε με τὸν Καλέμη. Μόλις πῆρε τὴν προκαταβολή, ἔτρεξε κοντά μου.

— Πάρ' τα, Χρυσούλα, μοῦ λέει, και φύλαξέ τα κόμπο. Ἄν γυρίσω πίσω, να κάνουμε τὸ γάμο και ν' ἀνοιξοῦμε τὸ σπίτι. Ἄν με κρατήση ἄντρα τῆς ἡ Μπαρμπαριά, κάμε τα προικιά να τὰ χαρῆς με ἄλλον τυχερότερο.

Εἶδες τί γίνεται, ὅταν μισεύουν τὰ σφουγγαράδικα! Ἔτσι και καλύτερα γινότανε στὸν καιρό μας. Ὅλο τὸ νησι ἔτρεχε στὸ ἀκρωτήρι να τους καταδοῶση. Τρομπόνια, καμπάνες, βιολιά, τραγούδια πλάνταζαν τὸν ἀέρα. Γλέντι μαζί και σύγκρυο. Ἄλλος κανένας χωρισμός δὲν ἀναγκάζει τόσο τὴν καρδιά να δείχνηται χαϊράμενη, ἐκεῖ πού λυώνει ἀπὸ τὸ φαρμάκι τῆς. Ποῦ να κλάψης!

"Εφτασαν τέλος στη Βεγγάζη. "Εφτασαν δυό, ἔφτασαν πέντε, δέκα-εἴκοσι ντεπόζιτα. "Εφτασαν κι ἔρριξαν κάτω σάν παιδιά τους τὶς μηχανές, δυό και τέσσερες τὸ καθένα. Ἡ ἔρμη θάλασσα τῆς Ἀφρικῆς δούτζε πάλι ἀπὸ γέλια και τραγοῦδια· οἱ κόρφοι τῆς ἀνοίχτηκαν ν' ἀγκαλιάσουν πάλι τὴ λεβεντιά τῆς Ὑδρας, τῆς Αἴγινας, τοῦ Πόρου και τῆς Κάλυμνος. Πᾶσα ἡμέρα, μὲ τὴν κονταυγή, τὰ παγάκια φύτρωναν στὴ γαλανὴ ἀπλωσιὰ τριάντα μίλια, σαράντα, πέρα στὸ πέλαγο κι ἄρχιζε τὸ κιντυνεμένο ἔργο. "Ενας ἀνέβαινε, ἄλλος κατέβαινε. Κατέβαινε φτωχὸς κι ἀνέβαινε πλούσιος.

Ὁ πατέρας σου ὅμως ἦταν ὁ ἀτυχώτερος ἐκεῖνη τὴ χρονιά. Μόλις ἔφτανε κάτω, ἔφευγε τὸ σφουγγάρι ἀπὸ τὰ μάτια του. Καθότανε ὦρα, ἔφερνε γύρα παντοῦ, φαχούλευε και τὰ θαλάμια ἀκόμη, ὡς πού τὸν ἀνέβαζαν μὲ τὴ βία. Μὲ ὅλη του ὁμως τὴν ἐπιμονή, δὲν κατόρθωνε νὰ ρίξη στὸ δίχτυ παρὰ καμιμὰ κιμούχα, κανένα σφόγγο. Ποῦ και ποῦ ν' ἀνεβάση και κανένα μελάτι. Πείσιμωνε τότε ὁ μηχανικὸς κι ἄρχιζε τὸ θρισολοῦσι:

— Ἄμ' και στὸν Περαιὰ νὰ βούταγες, καημένε, κάτι περισσότερο θὰ ἔγαζες. Ἡ μὴν εἶδες τὸ ψάρι και διάστηκες ν' ἀνεβῆς; Μωρέ, τὸ παλληκάρι τῆς φακῆς!

Ὁ Ραφαλιᾶς φουρκιζότανε· μὰ και τί νὰ κάμη! Οἱ μηχανικοὶ ὅλοι τους εἶναι μὰ πάστα. Ὅταν θέλουν νὰ τσουρμάρουν, τάζουν λαγούς μὲ πετραχήλια· γλυκομιλοῦν, δίνουν παράδες, κεράσματα, ὅσο νὰ τοὺς ξεγελάσουν. Μιὰ και τοὺς ἔβαλαν στὸ κατῆ, ἀλλάζουν πρόσωπο και κουθέντα. Εἶναι ἀφέντες κι εἶσαι δούλος τους. Ὁ Πέτρος Πίπιζας ὅμως, ὁ μηχανικὸς τοῦ πατέρα σου, εἶχε και δικὴν περισσότερο. Δυὸ του βουτηχτάδες πάθανε. Τρεῖς λαμνοκόποι ἦταν ἄχρηστοι ἀπὸ τὶς πληγές τῶν Ἀράπηδων. Ἡ

τύχη, λὲς γιὰ ἰσοζύγισμα, ἔφερε ἔτσι τὰ πράματα, ὡστε τὴν ἐποχὴ πού κατεβαίνουν οἱ ναῦτες μας, νὰ κατεβαίνουν και οἱ Ἀραπάδες ἀπὸ τὰ χειμαδιά τους. Ἡ θάλασσα γεμίζει ἄρμενα, γεμίζει και ἡ στεριά κουδούνια, γκλιτσες, πρόβατα και καλύβες. Ναῦτες ἠλιοκαμένοι ἐδῶ· τσοπαναρέοι ἐκεῖ χαλκοπρόσωποι. Ὁ ἀρχιτεσίλιγγας ἀσπροφλόκατος, ἄρματοζωσμένος, μὲ τὸ καριοφύλι στὸν ὦμο και τὸ τσιμποῦκι στὸ χέρι, κάθεται σταυροπόδι στὸν ἄμμο και δὲν ἀφήνει νὰ γεμίση νεροβάρελο· θὰ πληρωθῆ πρώτα.

— Μπισιάτ!... μπισιάτ!... φωνάζει ἀγριόθυμος, ζητώντας μὲ λιμασμένα μάτια ψωμί ἀπὸ τοὺς ναῦτες μας.

Πόσα και πόσα δὲν γίνονται γιὰ τὸ νερὸ ἐκεῖ κάτω! Πολλές φορές, ἀκούς! ἀνοίγει πόλεμος κι ἔρχονται μὲ τὶς θάρκες νὰ πάρουν τὴν πηγὴ και τρέχουν οἱ ἀσπροφλόκατοι, παίζοντας τὰ γιαταγάνια και χτυπώντας τὰ σκουροτούφεκα, νὰ τοὺς ρίξουν πάλι στὴ θάλασσα. Ὅχι μιὰ, ὄχι δυό, μὰ δεκαεῖκοσι φορές τὸ χρόνο, τὸ νερὸ στολίζεται μὲ τὸ αἷμα τῶν παιδιῶν μας και ἡ πύρινη ἄμμουδιὰ δαγκώνεται ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν Ἀραπάδων και τὸ ἀκρογιάλι ἀναστατώνεται ἀπὸ πατήματα και ἄρματα σπασμένα και κορμιὰ σάν νὰ πάλαιψαν δράκοι. Ἔτσι ἔγινε και φέτος και πολλοὶ καπετάνοι ἔκλαιγαν τοὺς ναῦτες τους. Τοὺς ναῦτες ὄχι· μήπως ἐκεῖνοι τοὺς γέννησαν; Τὰ χαμένα χρήματά τους ἔκλαιγαν. Καὶ τὰ περισσότερα εἶχε χαμένα ὁ Πέτρος Πίπιζας. Κάπου δεκαπέντε χιλιάδες δραχμές. Ἄφησε τὴ ζημιὰ· δὲν εἶχε κι ἀνθρώπους νὰ κάμη τὴ δουλειὰ του. Δὸς του λοιπὸν βουτιά στὴ βουτιά· ἀτμὸς ἢ μηχανή! Κι ἔτσι ὅμως δὲν ἔμεινε εὐχαριστημένος· ὄλο γκρίνια και φωνές:

— Διαβολόσπορε!... Δούλευε, τὸ σταυρὸ σου!... Μέσα, τὸ Θεὸ σου, κεραταῖμ - κεραταῖ! Ἄμῃ!... τὰ κατοστάρικα

ἤξερες νὰ τὰ πετᾶς σὰν παλιόπανα στοὺς βιολιτζήδες!

Ὁ πατέρας σου ἔσκυβε τὸ κεφάλι καὶ δὲν ἔβγαζε μι-
λιά. Ἦρθε καὶ γάτιασε ἀπὸ τὸ κακό του. Πρώτη φορά ὁ
Ραφαλιᾶς ἄκουε στ' ὄνομά του τέτοια γλώσσα.

— Τ' ἔχεις, μωρὲ ἀδερφέ, κι ἔγινες ἔτσι; τὸν ρωτᾷ μιὰ
Κυριακὴ πού σμίξανε ὁ δικός μου. Μπᾶς κι ἔμαθες κακὸ
χαμπέρι ἀπὸ τὸ σπίτι; Μὴν πέθανε ἡ μάννα μας; μὴν ἀρ-
ρώστησε ἡ Χρυσούλα;

— Τί νὰ σοῦ εἰπῶ, τοῦ ἀπάντησε κείνος· δὲ μπορεῖς νὰ
φανταστεῖς τὸ κακό μου. Διάργυρος γίνεται τὸ σφουγγάρι
μπροστά μου! Ἄσε τὰ λόγια τοῦ μηχανικοῦ, ἄσε καὶ τὴ
ζημιὰ. Μὰ τῶχω γιὰ προσβολή. Ἄκους ὁ Γρίτης, φεσινὸ
παιδί καὶ νὰ θγαίνῃ μὲ τὸ δίχτυ γεμάτο! Καὶ τί; ὄλο με-
λάτι! Καὶ γώ, πού γέρασα στὴν τέχνη, νὰ μὴ μπορῶ νὰ
πιᾶσω ἑκατὸ δράμια! Μὰ τὸ Σταυρό· θὰ κατεβῶ καμιμὰ
ῶρα καὶ κεῖ θὰ μείνω ἀπὸ τὸ κακό μου!

— Σώπα, καημένε· τοῦ εἶπε ὁ ἄφτουρος γελώντας. Ἔτσι
εἶναι τὸ σφουγγάρι· θέλει τύχη.

— Μὰ τί τύχη καὶ ξετύχη! Βλέπεις πολλές φορές γυ-
ρίζω ἀπάνου-κάτου καὶ δὲ βρίσκω τίποτα. Καὶ ἄξαφνα ἐ-
κεῖ πού ξεχωρίζω κανένα καὶ ρίχνομαι νὰ τ' ἀδράξω,
χάπ! κι ἄλλος μοῦ τ' ἀρπάζει.

— Τ' ἀρπάζει ἄλλος!

— Ναί· ὥστε νὰ σκύψω, ἄλλος φανερώνεται καὶ τὸ παίρ-
νει ἀπὸ τὰ χέρια μου.

— Καὶ τὸν ἀφήνεις;

— Τὸν ἀφήνω! Μὰ τί νὰ κάμω;

— Ὁχ, ἀδερφέ! δὲ μοῦ λὲς ἔτσι παρὰ κάθεσαι καὶ κλαῖς
τὴν τύχη σου! Τί σοῦ φταίει ἡ τύχη σὰν δὲν εἶσαι ἄξιος
νὰ ζήσης;

— Μὰ τί, καθγᾶ νὰ πιᾶσω;

— Καθγᾶ θέβαια! Νὰ ῥθῆ ἄλλος νὰ πάρῃ δικό μου
ἥδρεμα καὶ δὲ θὰ πιᾶσω καθγᾶ! Μωρὲ θὰ χυθῶ ἀπάνω
του σὰν τὸ φάρι. Τάχα γιατί κινδυνεύω ἐκεῖ κάτω· γιὰ
γλέντι;

— Μὰ πῶς θὰ μαλώσης; ἐπιμένει ὁ πατέρας σου· ἡ θά-
λασσα εἶναι γιὰ ὄλους.

— Δὲν ξέρω γώ γιὰ ὄλους γιὰ ξόλους. Εἶμαι γώ ἐδῶ·
εἶναι δικό μου τὸ λιβάδι. Ἄμα φύγω, ἄς ἔρθῃ ἄλλος νὰ
κάμῃ ὅ,τι θέλει.

— Μὰ πῶς;

— Πάψε πιὰ· τὸν ἔκοψε ὁ Νικολός· δὲν ἔχεις δίκη·
δὲ σοῦ φταίει ἡ τύχη, μόνος σου φταῖς. Θὰ πάρῃς στὸ λαι-
μό σου τὸν κακομοῖρη τὸν Πίπιζα!...

Ἐφυγε ξαναμιμένος ὁ πατέρας σου ἀπὸ κοντά του. Καὶ
ὄλη νύχτα δὲ μπόρεσε νὰ κλείσῃ μάτι. Δὲν ἔβλεπε τὴν ὥ-
ρα νὰ θάλῃ σὲ πράξη τίς συμβουλὲς τοῦ ἀδερφοῦ. Στὸν
ὑπνο του εἶδε πῶς ἦταν κάτω στὸ βυθὸ καὶ πάλαιβε καὶ
κονταροχτυπιόταν γιὰ ἕνα φίγαλο σφουγγαριοῦ. Τὸ ἄδρα-
χνε τέλος στὰ χέρια του, ἔβγαине ἀπάνω γελαστός καὶ τὸ
ἔδινε στὸν καπετάνιο, ἐλπίζοντας ν' ἀκούσῃ τὸ γλυκὸ λό-
γο του. Μὰ κείνος δὲν ἔβγαζε ἀπὸ τὰ χεῖλη του παρὰ χο-
λὴ τὸ θρισίδι:

— Κεραταῖμ - κερατᾶ!

Κι ὁ πατέρας σου ἀπελπισμένος ριχνόταν πάλι καὶ
ἄρχιζε νέο φαχούλεμα, ἔβλεπε πάλι αἷματα καὶ ξεσκλιδία
γύρω του.

Τέλος ἔφεξε ἡ αὐγὴ καὶ τὰ πρύμισε ἡ μηχανὴ τοῦ
Πίπιζα. Ὁ Γρίτης εἶδε μιὰ θέση γεμάτη ἀπὸ μελάτι· κα-
θαρὸ μελάτι· λιβάδι ἀτρύγητο. Τὸ εἶπε κρυφὰ τοῦ μηχανι-
κοῦ καὶ κείνος διάταξε νὰ τραβήξουν ἀνοιχτά, γιὰ νὰ
πλανέφουν τίς ἄλλες μηχανές. Ἀνοιχτήκαν κάπου εἴκοσι

μίλια. Οί άλλοι ἄρχισαν νὰ ὑποψιάζονται. «Κάτι σχοινί θά μᾶς πλέξη τὸ Αἰγινήτικο κουροῦπι» ἔλεγαν. Ὡστόσο ἐρριξαν τοὺς βουτηχτάδες καὶ ἄρχισε τὸ ψάρεμα. Παρατιμονιὰ τότε ὁ μηχανικός καὶ βρέθηκε πάλι τὸ κατὶ στὰ νερά του.

— «Ἐλα, Ραφαλιᾶ, ἐτοιμάσου· λέει ὁ καπετάνιος. Σὲ φέρνω σὲ βλισίδι. Ἄν δὲ θγάλης καὶ τώρα τὸ δίχτυ γεμάτο, καλὰ θὰ κάμης νὰ ταχτῆς καλόγερος. Μὴ ντροπιάζης ἄδικα τ' ὄνομά σου.

Ἐκείνη τὴν ὥρα πέρασε δίπλα καὶ ἡ μηχανὴ τοῦ Καλέμη μὲ τὸ δικό μου. Καὶ κείνος καθόταν στὴν κουπαστὴ λαστιχοντυμένος καὶ σφούγγιζε μὲ τὸ μαντῆλι τὸ πρόσωπό του γιὰ νὰ φορέση τὴν περικεφαλαία.

— Τὸ νοῦ σου, Πέτρο! φώναξε γελώντας, καθὼς εἶδε τὸν πατέρα σου. Ἄσε τὴν τύχη νὰ κάνη ρόκα της καὶ θυμοῦ τὰ λόγια μου. Σφυρὶ στ' ἀμόνι! σφυρὶ στ' ἀμόνι!...

Ἐκεῖνος δὲν εἶπε τίποτα. Δὲν ἤθελε πιὰ συμβουλές. Τὸ πήρε ἀπόφαση: δὲ θὰ καταντήση ἀνάμπαιγμα στοὺς σφουγγαράδες!

Ὡστόσο τὸν ἔντυναν οἱ ἄλλοι σὰ γαιμπρό. Σὰ γαιμπρό καὶ μαζὶ σὰ λείψανο. Ζωντανὸς ἔμπαινε, μὰ ποιὸς ξέρει ἂν θὰ ἔβαινε ζωντανός; Ὁ βουτηχτῆς παίξει πασέτα τῆ ζωῆ του. Τὸ γνωρίζουν ὅλοι: τὸ καλογνωρίζει πρῶτος αὐτός. Γιὰ τοῦτο μεταλαβαίνουν πρὶν φύγουν ἀπὸ τὸ νησί: γιὰ τοῦτο οἱ καπετάνιοι παίρνουν σάβανα, κεριὰ καὶ λιβάνι μαζὶ μὲ τὴ γαλέτα καὶ τ' ἄλλα χρειαζόμενα. Τέλος τὸν ἔντυσαν τὸ λάστιχο, τοῦ φόρεσαν τὴν ἀτσαλένια περικεφαλαία, τοῦ ἔζωσαν τὴ ζώνη μὲ τὰ γαντζούδια, κρέμασαν τὰ μολύβια στὴν τραχηλιά: λαστιχένια βραχιόλια στὰ χέρια, παπούτσια μολυβοπάτωτα στὰ πόδια. Μόλις κατόρθω-νε νὰ κινηθῆ ἀπὸ τὸ βάρος. Πάτησε τέλος τὴ σκάλα, κλεί-

σανε καλὰ τὸ φεγγίτη κι ὁ Πέτρος Ραφαλιᾶς, ἀγνωρίστος, ἀσοῦσουμος, ἄπλωσε ἀπάνω στὰ νερά σὰ ν' ἄπλωνε στὰ θαμπάκια. Ἀμέσως φούσκες πρασινόγλαυκες πήδηξαν μιὰ κατόπι τῆς ἄλλης, λὲς καὶ νεράϊδα κάτω ἔπαιζε κρυσταλλένια πεντόβολα. Τέλος δεντρὶ ψήλωσε σὰν κυπαρίσσι λυγερό, συμιαζωχτό, μὲ συντεφένιες χάντρες κινούμενες ἀπὸ τὴ ρίζα ὡς τὴν κορφή. Ὁ πατέρας σου στάθηκε στὸν πάτο σὰ νὰ μπῆκε σπῆτι του. Γύρισε τὰ μάτια ζερόδεξα κι ἀναγάλλιασε. Ὁ γεωργὸς ἔτσι δὲ χαιρεταὶ πὺ βλέπει πολύκαρπο τὸ χωράφι του. Τώρα, συλλογιέται, θὰ φαρέφω γιὰ καλὰ. Ὅχι τὸ δίχτυ μου, μὰ κι ἀπόχη θὰ γεμίσω! Καὶ ἀρχίζει τὸ θέρισμα.

Ἀπάνω μαῦρο σύγγεφο τοῦ καϊκιοῦ ἡ καρίνα. Ὀλόγυρα τὸ νερὸ πηχτό, σταχτοπράσινο σὰ θαμπὸ κρύσταλλο, τὸν ψηλαφοῦσε ἀπὸ παντοῦ, τὸν ἔδενε σὲ μεταξένια βρόχια καὶ σύγκαιρα τοῦ ἔδειχνε χιλιόμορφο κόσμο. Ἀναγέλες τὰ ψάρια χρυσόφτερα, ἀσημιωμένα, διάβαιναν ὀλόγυρά του μὲ φουσκωμένα τὰ λαιμά, τὰ σπάραχνα κατακόκκινα, ψιλὸ μαργαριτάρι τὰ δόντια στίς δυνατὲς σαγονίτσες τους, τιμόνι τὴν ψαλιδωτὴ οὐρά τους. Πολλὰ ἔπεφταν ἀπάνω του, τυφλὰ προσόχτιζαν σὰν ἀκυβέρνητα ξύλα στὴν περικεφαλαία του· ἄλλα διάβαιναν σαγίτες ἀργυρὲς ἀπὸ τὰ σκέλια του.

Κάτω φυκοστρωμένος ὁ βυθός, ἀνοιγε πλατὺς καὶ μαλακὸς σὰ θελοῦδο. Ἐδῶ ἀκαλήφες θαυγάλαζες ἔβγαϊναν ἀπὸ τὴν ἀμμουδιά· ἄλλες ἀνοιχτὲς σὰν κοῦπες καὶ σὰν ἀρχαῖα κύπελλα· μερικὲς σὰν κρίνα μεγάλα κι ἄλλες ἔφευγαν ψηλά, κρεμώντας κάτω μυριόχρωμο κομπολόγι τ' ἀπαντὰ τους. Παρέκει τερηδόνες ντυμένες στὸ καστανοῦ χνούδι τους, ἀνάδευαν ἀνυπόμονες νὰ κολλήσουν στὸ πλεούμενο. Ἄλλοῦ τῆς Ἀφροδίτης ὁ κεστός μακρὺς, κλωθο-

γύριστος όλομέταξος άπλωνε τις κορδέλλες του, σά νά ζητούσε κάτω εκεί τó πανόμορφο κορμί τής θεάς. Καί παντοῦ περιγύρα ξανθοπράσινα μαρούλια, τρανά χρυσόμηλα, χαμόκλαδα, τριχοφορτωμένα, μούσκλια σγουρά, φυτά χιλιόπλουμα κι αισθαντικά έκαναν κήπο όνειροφάνταστο. Καί κόσμος μυστικός, όστρακοφόρος και λεπιδογτυμένος και άγκαθόφραχτος γύριζε άπάνω-κάτω, μέγας και άρειμάνιος σάν Γολιάθ, και άλλος ταπεινός, φοβιτσάρης, τροφή ό ένας τ' άλλουνοῦ. Κάπου άνοιγε σάν άντένες τά πόδια του κι έτρεχε νά συλλάβη τή σουπιά ό άστακός, πνιγμένος στο μελάκι της. Κάπου μιá καθουρομάννα έπαιζε λόγχεις τά πόδια της, άνασκελωμένη για νά προφυλάξη τ' άδγά της. Παραπέρα ή φώκια έρριχνε βρωμερό τ' άέρι τοῦ πεινοῦ της, για νά σκάση τó χταπόδι στο θαλάμι του μιá ξαφνικά τής άρπαζε ό φοβερός άπλοκαμός τó μουσοῦδι της κι έσκαε εκείνη. Καί πέρα-δῶθε θράχοι και άβυσσοι, λαγκαδιές και όρη με κάλλη μύρια, με θησαυρούς άμάλαγους, με κατοίκους και πετρώματα άγνωστα. Άλλά για κείνα δε φρόντιζε ό πατέρας σου. Ό σπόγγος ήταν έμπρός του κι έρριχνε άδιάκοπα στο δίχτυ του. Τώρα σε τί θα παραπενοθη ό Πίπιζας;

Άξαφνα σηκώνει γύρω τά μάτια του και βλέπει μακριά του ένα θράχο ψηλό, με δύο δεντράκια μονόκλαδα στην κορφή. Φάνταζε μέσα στο νερό σάν δράκος με ανοιχτά χέρια. Καί κοντά στη ρίζα του, άπάνω στην ξανθή άμμουδιá είχε μιá τούφα μελάτι διαλεχτό. Μαύριζε σάν κατακαίνουργος κατηφές. Δέ χάνει καιρό και τρέχει νά τó άδράξη. Δέν ήθελε παρά δυό δρασκειλιές άκόμη. Τότε από την κόχη τοῦ θράχου πρόδαλε άλλος βουτηχτής. Έτρεχε και κείνος ίσα στο μελάτι. Δρασκειλιά ό ένας, δρα-

σκελιά ό άλλος, σμίξανε. Ό πατέρας σου πρόφτασε κι έβαλε τó πόδι άπάνω του.

— Τί θές έδῶ; ρωτάει τόν άλλο με νοήματα: είναι δικό μου; γώ τó πρωτόειδα.

— Μπá: κάνει ό άλλος: είναι δικό μου, τó φύλαγα από προχτές. Κάμε πέρα.

— Δέ με κουνάς άποδῶ οὔτε με φουρνέλο. Τράβα δρόμο σου.

Έκείνος ήθέλησε νά τόν σπρώξη. Ό πατέρας σου άναψε τά λόγια τοῦ Νικολοῦ, διαβόλοι, τοῦ σήκωσαν τά μυαλά. «Δέν τó παίρνεις, λέει, πού νά χαλάση ό κόσμος. "Η θ' άνεθῶ με τó μελάτι ή άφήνω τά κόκκαλά μου!» Καθώς έκαμε νά σπρώξη δεύτερη ό βουτηχτής, σηκώνει γροθιά ό πατέρας σου και τοῦ δίνει στο στομάχι. Έκείνος πέφτει στα γόνατα σφίγγοντας την κοιλιά του. Άξαφνα πηδᾶ στα νύχια, σηκώνει τó καμάκι του και χύνεται ξιφίος άπάνω του.

— "Η μ' άφήνεις τó μελάτι ή σοῦ έφαγα την καρδιά!

— "Α! ὄχι: έδῶ σφαζόμαστε.

Και τραβᾶ ό Ραφαλιás τó λάζο από τή ζώνη του. Τσιμπάει σύγκαιρα τó σκοινί δυό φορές, ζητώντας άέρα.

Άπάνω ή θάλασσα άρχισε νά σιγοτρέμη και νά κυματίζη σκοτεινογάλαζη, κάπου με άφρους πλατείς, κάπου με ήχους παράξενους. Σείσιμα και τάραχο έβγαζε τó μεγαθήριο, λές κι ήθελε νά κρύψη τó πικρό δράμα πού άρχιζε στους κόρφους του. Τó σκαφίδι με την άντένα όρθόγυρτη στο κατάρτι, σάλευε ζερβόδεξα και κοντυλέγραφε ξόρκια ψηλά. Καί όλο τó τσοῦρμα, ό κολαουζέρης με τó σκοινάκι τοῦ βουτηχτή στα δάχτυλα, ό μαρκουτσέρης στο μαρκούτσι, οι ροδάδες από δυό στη μηχανή, οι λαμνοκόποι στα κουπιά γυμνοτράχηλοι: δύο άλλοι βουτηχτάδες

ξαπλωμένοι καταηλιακού με χαλκοπράσινη ὄψη και μάτια δουρκωμένα ἀκολουθοῦσαν τοῦ ξύλου τὸ κύλημα. Στὴν πλῶρη καθισμένος ὁ μηχανικός με τὸ τσιμποῦκι ἀναμμένο κουβέντιαζε με τὸν Καλέμη, σὰ νὰ ἦταν στὸ τραπέζι ταβέρνας.

Ὁ Αἰγινήτης πῆγε μακριὰ κι ἔρριξε τὸ βουτηχτὴ του· μὰ δὲν ἔβρισκε τίποτα, και τραβώντας ἔσυρε τὸ καΐκι δίπλα στὸ καΐκι τοῦ Πίπιζα. Και ἄλλα πεντέξη φάρεuan ὁλόγυρα και κουβέντιαζαν ἀπὸ μηχανὴ σὲ μηχανή, μετροῦσαν οἱ καπετάνοι τὶς ζημιές τους, λογάριαζαν τοὺς μῆνες, ἔλεγαν γιὰ τὴ σοδειὰ τῆς χρονιάς, γιὰ τὴν τιμὴ πού θὰ πουληθῆ στὴν Ἀγγλία και στὴν Ἀμερική.

— Τί τὰ θές; μ' ἔφαγαν τὰ πλάτικα φέτος· εἶπε στενάζοντας ὁ Πίπιζας. Κοντεύει νὰ μᾶς πάρη ὁ Σεπτέμβρης και γὼ δὲν ἔχω οὔτε χίλιες οκάδες στὸ νεπόζιτο.

— Μὰ και γὼ ἔχω κάτι χαραιμῆδες! εἶπε ὁ Καλέμης· ἄλλη χρονιά δὲ μοῦ 'τυχαν τέτοιοι. Φοδοῦνται ἀπὸ τὸν ἴσκιο τους. Δέκα-δώδεκα ὄργυές, δὲν βουτοῦν παρακάτω.

— Στὶς τριάντα θρίσκειται· εἶπε ὁ μαρκουτσέρης κείνη τὴ στιγμή, βλέποντας καλὰ τὸ μανόμετρο.

Ἐκεῖνος ἔκαμε πὼς δὲν ἄκουσε και ἔακολούθησε με τὸν Αἰγινήτη. Εἶπαν γιὰ τὸ κόντρα νεπόζιτο πού μένει ἀραγμένο στὴ Βεγγάζη· γιὰ τὸ ξελιμπάρισμα τοῦ σπόγγου και γιὰ τὸ σκυλόφαρο πού φάνηκε. Ὁ ἥλιος κόκκινος και γοργογύριστος, σκάλωνε στὰ μεσουράνα, χύνοντας λαύρα ὀλοῦθε. Μακριὰ, γραμμὴ κατάσπρη σὰν κιμωλίας χάραμα, πρόβαινε ἢ ἀμμουδιά τῆς Ἀφρικῆς ἀχνοσκέπαστη, κι ἀκόμα μακρότερα τὸ Χαφίνι ἔδειχνε τὴν πυρωμένη χήτη του, σὰ θεριὸ ἀναμαλλιασμένο. Ἀπέραντο χώνευε στὰ διάφανα οὐρανοθέμελα τὸ πέλαγο με κάποιο τρέμουλο, λὲς κι ἀνάσαινε δύσκολα. Ποῦ και ποῦ, σὰν φελλοὶ παραγαδιού,

μαύριζαν τὰ σφουγγαράδικα, δυὸ και τρία μαζί, ἄλλα μοναχικά, και ἴδρωναν τὰ δύστυχα κορμιά, νιάτα γέραζαν, κινδύνευαν ζωὲς γιὰ τὸ ἄκαρπο χάρισμα τῆς θάλασσας. Και κοντὰ στοῦ Πίπιζα τὸ καΐκι ἕνας με τὸν ἄλλον οἱ δουλευτές, γνώριμοι και φίλοι, δούλευαν μεστὰ και σύγκαιρα φρόντιζαν νὰ μάθουν τὰ νέα τῆς πατρίδας και πειράζονταν πολλὲς φορές συναμεταξύ τους. Τοῦ ἐνός ἔλεγαν πὼς παντρεύτηκε ἢ ἀρρεβωνιαστικὴ του· ἄλλου πὼς τὸν ἀγαποῦσε τὸ Μαριωρῆ, ἀσχημομούρα κι ἀλαφρόμυαλη στριγγλόγρια· τρίτου πὼς τὸν ἀποπαίδισ ὁ πατέρας του. Δυὸ παιδιὰ ἀπὸ τὸ Αἰγινήτικο καΐκι ἄρχισαν ν' ἀναμπαίνουν τοὺς Ὑδραῖους γιὰ τὸν ἐγωῖσμό και τὴ θάρβαρη προφορὰ τους. Ἀπαντήθηκαν, ἔλεγαν, δυὸ καπετάνοι στὸ πέλαγο και ρώτησε ἕνας τὸν ἄλλο ποῦθε ἐρχόνταν. — Ἀπὸ τὸ Ὑδρ' ἀπὸ τὸ Σπέτσα, ἀπ' τὸ χοντρὸ τὸ θάλασσα, τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ ἕνας. — Και τί χαμπάρια; — Τί χαμπάρια; καλὰ. Ἀπάν' ἀπὸ τὸν Ἀγιολιά ἔπεσε μιὰ φυλλάδα· και τὸ φυλλάδα ἔγραφε: Ὁλος ὁ κόσμος νὰ χαθῆ, τὸ Ὑδρα-Σπέτσα γιόκ. — Μαγάρι, Παναγία μου, νὰ μείνουμε σπορηῆτες!... Και σύριζε τὸ ρ τόσο ἀτελείωτο, πού ἔσκασαν ὄλοι τὰ γέλια και οἱ καπετάνοι ἔκοψαν τὴ σοβαρὴ κουβέντα τους. Ἀλλὰ τοῦ Ξακουστῆ πού γύριζε τὴ ρόδα, δὲν τοῦ ἄρεσε καθόλου ἢ προσβολὴ και ρίχτηκε στὴν πρύμη, ἔτοιμος νὰ πηδήσῃ στὸ Αἰγινήτικο, νὰ δείξῃ αὐτὸς πὼς ἀναμπαίζουν τοὺς Ὑδραῖους. Ὁ ἀναμπαίχτης ἔτοιμος και κείνος, στάθηκε ὀλόρθος και τὸν περίμενε, νὰ τὸν σφηνώσῃ στὰ δυνατὰ του μπράτσα.

— Ἐ, μωρέ! φωνάζει στὴν ὥρα ὁ Πίπιζας, τσιμπάει ὁ βουτηχτής· στὴ θέση σου!

Ἄδραξε τὴ λάμα ὁ Αἰγινήτης και τὸ λάστιχο ἔχυσε ἄνεμο μέσα στὴν περικεφαλαία τοῦ πατέρας σου. Ἀνάσανε

βαθιά, πήρε δύναμη, και βαστώντας ψηλά τὸ λάζο, ρίχτηκε νὰ ξετοπίση τὸν ἄλλο. Μὰ ὁ ἄλλος τὸν περιμένε ἀφοβα, τρίχα δὲ σάλευε ἀπὸ τὴ θέση του. Καὶ καθὼς τὸν εἶδε νὰ πλησιάση ἀρκετά, μιὰ ἔδωσε μὲ τὸ κεφάλι του στὴ βαλβίδα καὶ σφεντόνισε σίφουνα νεροῦ στὸ φεγγίτη ἀπάνω. Ὁ Ραφαλιᾶς τὰ ἔχασε. Τὸ κλωθογύριστο κύμα κάθισε ἀπάνω του σύγνεφο καὶ τὸν ἔκλεισε στὰ σκοτεινά. Οὔτε βουτηχτὴ ἔβλεπε πιά οὔτε τίποτα. «Πάει, σκέφτηκε, τώρα θὰ μὲ φάη!» Ἄλλὰ γιὰ νὰ μὴ χαθῆ ἀδίκαια χαμήλωσε γοργὰ κι ἔδωσε μὲ τὸ λάζο του μπηχτὴ στὰ τυφλά. Στὰ τυφλά, μὰ δὲν ἔσφαλε. Ἐνα πορτοκάλι κατακόκκινο φάνηκε στὸ ξανθοπράσινο νερό. Ὁ βουτηχτὴς ἔσφιξε τὸ πλευρό του, ἔκλεισε τὴ βαλβίδα κι ὁ ἀέρας τὸν σήκωσε μπαλόνι ἀπάνω.

— «Α! σιχτὶρ! εἶπε ὁ πατέρας σου ἔλα τώρα νὰ μού πάρης τὸ μελάτι.

Ἔσκυψε σύνταχα καὶ ἄρχισε νὰ ξερριζώνη τὸ σφουγγάρι. Δὲν ἦταν καὶ μικρὸ πρᾶμα... Ὅλο τὸ γάλα του νὰ ἔστυβες, νὰ ἔβγαζες ὅλη του τὴν πέτσα, πάλι θὰ ζύγιζε τίς δυὸ ὀκάδες. Δὲν πρόφτασε ὅμως νὰ τὸ ξερριζώσῃ καὶ σηκώθηκε ὀρθός, σὰ νὰ τὸν κέντησε δράκαινα. Ἀπόμακρα ἔρχοταν ὄγκος θεότρομος, μαῦρος καὶ γυαλιστερός. Τὸ σκυλόφαρο μυρίστηκε τὸ αἷμα. Σὰν πλῶρη καρδιοῦ ἀναποδογυρισμένη σφήνωγε ἢ σαχόνα του κι ἀποκάτω ἔχασκε κατακόκκινος ὁ φάρυγγάς του καὶ τὰ τριγωνικά δόντια του ἀσπρίζαν φοβερά. Στὰ πλάγια τοῦ λαίμου πέντε γραμμὲς μεγάλες, κατὰμαυρες, χόχλαζαν τὸ νερὸ σὰν σιφούνι ἀδιάκοπα. Καὶ πίσω τὸ κορμί, μελαψό, μὲ τὰ φτερούγια του ἀνοιχτὰ πέρα-δῶθε, μὲ τὴν οὐρὰ γοργογύριστη σὰν ἔλικας βαποριοῦ ἔφευγε μπρὸς κι ἀφροκοποῦσαν τὰ νερὰ δαρτὰ καὶ σκοτωμένα στὸ διάβα του. Τὰ ψάρια ἔ-

τρεχαν κοπάδι, μὲ τρελλὰ πηδήματα, γιὰτὶ ἐνωθῶν τὸν κίνδυνο. Ὅσα ὅμως τύχαιναν κοντὰ του πήγαιναν ἴσα στὸ ἀχόρταγο στομάχι του.

Ὅταν τὸ κῆτος εἶδε τὸν πατέρα σου, ἢ παράξενη φορεσιά του φαίνεται πὼς τὸ τρόμαξε ἰσθμὸς δὶβουλο. Ποὶς ξέρει γιὰ τί τὸν πήρε; Τὰ μάτια του στυλώθηκαν ἀπάνω του ἀκίνητα. Ἐπειτ' ἄρχισε νὰ φέρνη βόλτες γύρω του, νὰ θέλῃ μιὰ νὰ πλησιάσῃ καὶ πάλι νὰ πισωδρομῇ. Ὁ δικὸς μας, σκυφτὸς στὰ νύχια μὲ τὸ σταλίκι στὸν ἄμμο, ἀκολουθοῦσε τὰ κλωθογυρίσματά του, γύριζε σὰν ξόανο στὴ θέση του, ἀπάνω στὸ μελάτι καὶ τὸ κοίταζε κατὰματα.

Ἀποπάνω τσιμποῦσαν τὸ σκοινὶ κάθε λίγο.

— Ἐλα! τί κάνεις τόση ὥρα, καιρὸς νὰ βγῆς ἔτοιμος;

— Περιμένετε! τοὺς τσιμποῦσε κείνος.

Ποῦ νὰ βγῆ; Μόλις ἔκανε νὰ τραβήξῃ ἀπάνω, θὰ τὸν ἔκοβε στὰ δυὸ.

Τέλος, σὰ νὰ κουράσθηκε τὸ θηρίο, ἀργὰ πήγε, πλάγιασε στὸ βράχο κι ἄρχισε νὰ ξυέται. Ἐξυνη τὴν κοιλία γιὰ νὰ κοιμίση τὴν πείνα του. Ὁ βράχος μὲ τὰ δεντράκια ἔτρεμε συθέμελα, σὰ νὰ τὸν ἔπιασε σύγκροτο.

— Τώρα κακὰ τὰ μπλέξαμε! σκέφτηκε ὁ πατέρας σου.

Ἐδῶ θὰ μᾶς πάρῃ ἢ νύχτα.

Ἄλλὰ μὲ τὸ σκοτάδι θὰ κινδύνευε περισσότερο.

Πῆρε θάρρος κι ἀποφάσισε μὲ κάθε τρόπο νὰ τὸ διώξῃ ἀπὸ κοντὰ του.

— Τὸ ψάρι κοντὰ μου τσιμπάει ἀπάνω. Ἐτοιμοί;

— Ἐτοιμοί.

Τραβᾷ τότε κατεπάνω του μὲ τὸ καμάκι ψηλά, μὲ τὴν ξανθοκόκκινη περικεφαλαία του θυσσανοσκέπαστη ἀπὸ τὸ χοχλαστὸ νερὸ τῆς βαλβίδας. Τὸ μολυβοφορτωμένο στήθος

του αστράφτει· τὰ γαντζούδια τῆς πλατειᾶς ζώνης τρεμο-
λάμπουν ἀπάνω στο σκοτεινό του λάστιχο. Τὸ θηρίο σά-
στισε· μωρὲ τ' εἶναι τοῦτο! κουτοσυλλογίστηκε. Ἔκαμε
δυὸ-τρεῖς φορές νὰ σταθῆ καὶ ν' ἀντικρύσῃ τὸν ἐχθρό του·
μὰ δὲν τὸ κατάφερε. Μιὰ ἔδωσε μὲ τὴν οὐρά του ἀφροκο-
πώντας τὰ νερά καὶ χάθηκε πίσω τους. Ὁ δικός μας ἔ-
μεινε στὴ θέση ὡς πού καθάρισαν τὰ νερά. Τότε φαχού-
λεψε τὸ θράχο· εἶδε πέρα-δῶθε νὰ μὴ λούφαζε πουθενὰ τὸ
φάρι. Τίποτα. Τ' ἀπονέρια του τοῦ ἔδειχναν ἀκόμη τὸ
διάδα του.

— Πάει στὸν ἄνεμο τὸ κουτόπραμα· συλλογίστηκε γε-
λώντας μὲ τὸ φόβο του.

Ἄδραξε εὐθὺς τὸ μελάτι, μιὰ στο σχοινὶ κι ἔφτασε ἀ-
πάνω. Βρόντοι, φωνές, σφυρίγματα, πέτρες καὶ ξύλα πλα-
ταγιστὰ στὴ θάλασσα δέχτηκαν τὸ βουτηχτὴ, σὰ νὰ τὸν
χαιρετοῦσαν γιὰ τὸ σφουγγάρι πού ἔφερνε. Δὲν ἦταν γιὰ
τὸ σφουγγάρι. Ἦθελαν νὰ τρομάξουν τὸν καρχαρία, γιὰ
νὰ φτάσῃ στο καῖκι ἄδλαθος ὁ πατέρας σου. Τέλος τὸν
ἄρπαξαν τὰ παιδιά, τοῦ βγάλανε τὴν περικεφαλαία, τὸν
ξάπλωσαν στο κατάστρωμα κι ἄρχισαν νὰ τοῦ γδύνουν τὸ
λάστιχο. Νόημα τότε ὁ Πίπιζας καὶ τὸ καῖκι ἔβαλε πλώ-
ρη γιὰ τὸ Ἄσπρονῆσι.

— Μὴ φεύγῃς, καπετάνιε· εἶπε ὁ Ραφαλιᾶς· ἔχει κάτω
πολὺ σφουγγάρι.

— Δὲν πειράζει· μᾶς φτάνει γιὰ σήμερα· ἀπάντησε κοι-
τάζοντας ἄλλοῦ ἐκείνος.

Ἐποφιάστηκε ὁ δικός μας καὶ σήκωσε τὸ κεφάλι.
Βλέπει μία μὲ τὴν ἄλλη τίς μηχανές νὰ τραβοῦν ὅλες κα-
τὰ τὴ στεριά.

— Μὴν ἔπαθε κανένας; ρωτᾷει τὸν μαρκουτσέρη.

— Ναί· κάποιος ἔπαθε.

— Ἀπὸ ποιά;

— Δὲν ξέρω· μακριὰ εἶδαμε τὴ σημαία του μετζάστρα.

Ἔφτασαν ὅλες οἱ μηχανές στο Ἄσπρονῆσι· πήδηξαν
ἔξω τὰ πληρώματα. Καθένας εἶχε καρδιοχτύπι, ὥστε νὰ
ἰδῆ τὸ νεκρό. Τέλος ἔφτασε κι ἡ μηχανὴ τοῦ Πίπιζα· πρῶ-
τος πήδηξε στὴν ἀμμουδιὰ ὁ πατέρας σου. Ὠϊμέ! Ὁ Νι-
κόλας Ραφαλιᾶς ἦταν νεκρὸς στὸν ἄμμο με μιὰ πληγὴ
ὀρθάνοιχτη στο ἀριστερὸ πλευρό.

Ἄκους! Γιὰ τὸ μελάτι ὁ πατέρας σου σκότωσε τὸν ἀ-
δερφό του. Τὸν ἔθαψαν ἐκεῖ στο ἔρημο νησί, δίπλα σὲ
χιλιάδες ἄλλους ἀτυχούς σὰν αὐτὸν καὶ πανέρμους, καὶ
στὸν ξύλινο σταυρὸ του ἔγραψε:

«Ἄδερφοσκοτωμένος σφουγγαράς, 1876».

Ἀπὸ τότε δὲ βούτηξε πιά στὴ θάλασσα, δὲν πάτησε
μηχανή. Ἐκεῖ κάθησε στο ἄκαρπο νησί, διώχτης τῶν γλά-
ρων καὶ φύλακας τοῦ νεκροῦ. Τέλος μὲ τὸ πρῶτο ντεπό-
ζιτο γύρισε πίσω. Ἦρθε ἴσα στο σπίτι μου.

— Χρυσούλα, μοῦ εἶπε κλαίοντας, κι οἱ δύο μιὰ τὴν ἔ-
χουμε τὴν πληγὴ. Ἐσὺ ἔχασες τὸν ἀρρεθωνιαστικό σου
καὶ γὼ τὸν ἀδερφό μου. Τὸ κακὸ πού ἔκανα σὲ κείνον ἦρ-
θα νὰ τὸ πληρώσω σὲ σένα. Θὰ γίνω ἄντρας σου.

Ἔτσι ἔγινε ἄντρας μου ὁ ἀντράδελφος κι ἔγινε πατέ-
ρας σου. Μὰ δὲν ἔζησε οὔτε νὰ σὲ γνωρίσῃ. Νυχτόσημα
τὸν τυραννοῦσε τὸ κρῖμα καὶ πέθανε μονοχρονίς. Ἄλλὰ
τὴν ὥρα πού ξεφύχαε, δὲν εἶχε ἄλλη κληρονομιά ν' ἀφή-
σῃ παρὰ τὸν ἴδιο λόγο: Νὰ μὴ σ' ἀφήσω νὰ γίνῃς σφουγ-
γαράς!

Φύλαξα τὴν ἐντολὴ τοῦ πατέρα μου καὶ δὲν ἔγινα
σφουγγαράς. Μὰ καὶ τώρα πού γέρασα στ' ἄρμενα, τὴν

Ίδια αισθάνομαι ἀηδία μπρὸς σὲ μιὰ μηχανή. Δὲν ξέρω πῶς μοῦ φαίνεται· μὰ ὄχι ποτὲ σὰν πλεύμενο, εὐχή τοῦ Θεοῦ καὶ καμάρι τῆς θάλασσας. Τοῦ Σατανᾶ χειροτέχνημα φαντάζει ἀκόμα στὰ μάτια μου.